

EIZ U MEDIJIMA

VELJAČA – OŽUJAK 2016.

STVORITI PREDUVJETE

MOŽE LI PROMJENA POREZNOG REŽIMA PRIDONIJETI EKONOMSKOM OPORAVKU **Stručnjaci složni: Porezna reforma nam treba, ali ne treba srljati**

Autor: Frenki Laušić

Marko Todorov / CROPIX

Poželjno smanjenje poreza na dohodak, a s porezom na nekretnine oprezno

Na pitanje je li nam potrebna cjelovita porezna reforma u cilju smanjenja poreznog pritiska, većina ekonomista s kojima smo razgovarali tvrdi da svakako treba provoditi politiku u tom pravcu, ali jednako tako navode i da u to ne treba srljati.

Tako nam je Sandra Švaljek iz Ekonomskog instituta rekla kako porezna reforma u Hrvatskoj nije pri vrhu prioriteta poteza koje treba povući nova Vlada. - Porezni sustav generira razmjerno izdašne i stabilne porezne prihode, što znači da porezi ispunjavaju svoju osnovnu funkciju, a to je prikupljanje sredstava za podmirenje javnih potreba. Pojedini elementi poreznog sustava, naravno, mogu biti predmet rasprave, a jednako tako može se postaviti pitanje je li struktura poreznih prihoda optimalna s obzirom na vrstu porezne osnove. No, generalno, reformski elan bilo bi bolje usmjeriti na druga područja fiskalne, odnosno opće ekonomske politike - tvrdi Švaljek.

Porez na ekstraprofit

Prema njezinim riječima, težište sustava oporezivanja i dalje treba biti na oporezivanju potrošnje porezom na dodanu vrijednost i trošarinama, dok u odabiru između oporezivanja rada ili oporezivanja kapitala ima smisla eventualno rasterećenje tražiti na strani oporezivanja rada. - Smanjenjem poreznog opterećenja rada može se djelovati na jačanje konkurentnosti domaćeg gospodarstva i poticanje zapošljavanja. Imovina je u Hrvatskoj razmjerno nisko opterećena, pa bi manjak prihoda koji bi nastao rasterećenjem rada trebalo nadoknaditi većim poreznim opterećenjem kapitala, odnosno konkretno oporezivanjem vlasništva nad nekretninama koje sada ima zanemariv udio u ukupnim poreznim prihodima - ističe Švaljek i dodaje da smo u Hrvatskoj, "na žalost, napustili potrošno orijentiran sustav oporezivanja dohotka, u kojem nije bilo poreza na kamate na štednju, dividende i kapitalne dobitke, dok je porezom na dobit oporezivan samo ekstraprofit, odnosno povrat na kapital iznad standardnog povrata". - Taj je sustav bio izrazito poticajan sa stajališta ulagača i poduzetnika, ali mu se zamjeralo što, navodno, ne uvažava dovoljno načelo pravednosti u oporezivanju. Današnji sustav, u kojem poduzetnici plaćaju porez na dobit po relativno visokoj stopi od 20

postoj, ali i porez na dividendu uvećan za prirez, djeluje, međutim, destimulativno na one koji su spremni preuzeti poduzetnički rizik, zapošljavati sebe i druge te stvarati dodanu vrijednost. Stoga, kada bi u nekom trenutku nositelji ekonomske politike odlučili krenuti u poreznu reformu, onda bi ona trebala ići upravo prema poreznom rasterećenju dohotka od rada i dobiti te većem poreznom opterećenju vlasništva nad nekretninama - smatra bivša gradonačelnica Zagreba.

Ukidanje olakšica

Pritom navodi kako je do trenutka ozbiljne reforme poreznog sustava jedina porezna izmjena koju ima smisla provoditi postupno ukidanje poreznih olakšica kod svih poreznih oblika radi smanjenja poreznih distorzija i proširenja porezne osnovice. Naime, upozorava, male izmjene poreznog sustava bez značajnih učinaka na zapošljavanje i gospodarsku aktivnost treba svakako izbjegavati jer one stvaraju neizvjesnost, uzrokuju sve veću složenost poreznog sustava i dovode do troškova prilagodbe pa time nepotrebno otežavaju poslovanje.

Kada je u pitanju prihod od poreza na nekretnine, Švaljek tvrdi da bi bilo logično i opravdano da prihod od tog poreza bude u cijelosti ili u pretežitom dijelu prihod jedinica lokalne i regionalne samouprave. - Porez na nekretnine idealan je oblik poreznog financiranja nižih razina vlasti s obzirom na to da najviše nalikuje cijeni za korištenje lokalnih javnih dobara i usluga koje su na raspolaganju na određenom području. Ako lokalna ili regionalna samouprava osigurava visoku kvalitetu i dostupnost lokalnih javnih dobara i usluga, time povećava i cijenu nekretnina na svojem području. Stoga je razumljivo da bi građani u tom slučaju trebali, pa i bili spremni plaćati više poreza čiji je iznos izravno povezan s vrijednošću njihovih nekretnina. Porez na vlasništvo nad nekretninama od kojeg bi prihod pripadao jedinicama lokalne i regionalne samouprave moglo bi se povezati s povećanjem fiskalne decentralizacije, koja osim većih prihoda lokalnih jedinica podrazumijeva i veći stupanj odgovornosti lokalnih jedinica za stvaranje porezne osnovice na području njihove nadležnosti. No, treba istaknuti da uvođenje poreza na nekretnine ne bi smjelo dovesti do povećanja ukupnog poreznog opterećenja te da bi s uvođenjem tog poreza razmjerno trebalo smanjiti porezno opterećenje dohotka - naglasila je Sandra Švaljek.

Velimir Šonje, direktor Arhivanalitike, i Hrvoje Zgombić, šef PricewaterhouseCoopersa u Hrvatskoj, smatraju da je svako smanjenje porezne presije dobro došlo, ali da treba "odvagati" između funkcije poreza kao proračunskih prihoda i visine troška za gospodarstvo i građane. Šonje drži da je svakako potrebno barem paziti na to da ne dođe do ukupnog povećanja porezne presije bude li se uvodio porez na nekretnine, dok Zgombić napominje da bi Vlada trebala više raditi na pronalasku načina da što brže smanji porezni pritisak kako bi gospodarstvo moglo privući više investicija. Nadalje, Institut za javne financije prošli je tjedan objavio preporuke Vladi i Saboru Republike Hrvatske u kojima, između ostalog, donosi cjelovit prijedlog porezne reforme.

Smanjiti doprinose

Temeljne smjernice IJF-a govore da bi bilo poželjno smanjivanjem poreza na dohodak i doprinosa sniziti troškove rada kako bi se potaknulo potražnju za radom, porast zaposlenosti, cjenovnu konkurentnost izvoznika, a posljedično i rast gospodarstva. Pritom je, ističu, poželjnije smanjivati doprinose poslodavaca (kao što je doprinos za zdravstvo), nego porez na dohodak i doprinose posloprimaca (mirovinski doprinos) jer se time ostvaruju izravniji učinci na troškove rada i potražnju za radom. Uz to, izostale prihode zbog smanjenja doprinosa trebalo bi kompenzirati prije svega smanjenjem rashodne strane proračuna te uvođenjem novih poreza ili povećanjem već postojećih poreza koje se smatra manje štetnim za gospodarski rast (primjerice, poreza na nekretnine, na nasljedstvo i darove, na potrošnju i ekoloških poreza).

Trošarine već visoke

"Naravno, valja naglasiti da su mogućnosti povećanja poreznih prihoda ograničene jer su porezi na potrošnju i ekološki porezi već relativno visoki, a od poreza na nekretnine se - uz istodobno ukidanje komunalnih

naknada - ne može očekivati neko znatnije povećanje prihoda. Porez na nekretnine ne može se uvoditi bez temeljitih priprema i stvaranja preduvjeta, pri čemu treba unaprijed definirati koje će se vrste nekretnina oporezivati, po kojem kriteriju, hoće li osnovice i stope utvrđivati država ili lokalne jedinice, koliko se prihoda očekuje i kome će pripadati, ali i voditi računa o troškovima ubiranja. Porez svakako treba biti progresivan, tako da obveznici s većom ekonomskom snagom snose i veći relativni porezni teret. U slučaju istodobnog ukidanja komunalnih naknada, valja unaprijed osigurati da se uvođenjem poreza ne ugrozi financiranje lokalnih komunalnih djelatnosti", savjetuju Vladi iz IJF-a.

Kada je u pitanju porez na dodanu vrijednost i trošarine, analitičari IJF-a tvrde kako sve dok postoji proračunski deficit ne treba smanjivati opću stopu PDV-a, jer PDV čini više od polovice ukupnih poreznih prihoda opće države. Dakle, Vlada je sada dobila, nakon brojnih drugih analiza, i službenu "preporuku" Instituta za javne financije, naše najstručnije institucije koja se bavi tom tematikom, o općem smjeru, dinamici i intenzitetu poreznih promjena u koje treba ići. Stoga valja uvidjeti i kako čitav opseg poreznih promjena ovisi o konsolidaciji rashodovne strane državnog proračuna, racionalizaciji jedinica lokalne uprave, restrukturiranju javnih i komunalnih poduzeća te poduzimanju ostalih mjera kojima će se poboljšati poslovanje i poslovna klima u Hrvatskoj.

Marić: Neću najavljivati nove poreze bez potrebnih analiza

Ministar financija Zdravko Marić također je vrlo oprezan u pristupu promjenama u poreznom sustavu te ističe kako je njegova namjera da se u ovoj godini ne rade nikakvi zahvati u poreznom sustavu dok se ne napravi temeljita analiza cijelog sustava. - Ono što ću vam ja kao ministar financija reći i držati se te riječi je da iz mojih usta nećete čuti najave novih poreza, promjena u poreznom sustavu, dok nisam napravio detaljnu analizu modela i dok nisam u dobrom dijelu siguran u određene činjenice - rekao je novinarima. Komentirajući moguće uvođenje poreza na nekretnine, ustvrdio je, pak, da su za eventualno uvođenje poreza na nekretnine, odnosno imovinu koja nije u funkciji, potrebne brojne predradnje. - Takav porez sigurno nije moguće uvesti i napraviti u nekom jako kratkom roku - rekao je Marić i tako, čini se, "korigirao" najavu premijera Tihomira Oreškovića da će se iduće godine krenuti u uvođenje tog poreza. Međutim, problem s porezom na nekretnine je to što smo Europskoj komisiji obećali da ćemo ga uvesti u ovoj godini, pa će Oreškoviću i Mariću trebati dosta diplomatskih vještina da uvjeri činovnike EU kako "još nisu sazreli uvjeti za taj potez". Inače, analize pokazuju da je Hrvatska, nakon što se porezima na imovinu pridruže prihodi od komunalnih naknada, otprilike na razini ostalih tranzicijskih zemalja kada je riječ o ukupnim prihodima od poreza na imovinu u odnosu na ukupne prihode od svih poreza (bez doprinosa). To znači da bi, kao što je svojedobno rekao Slavko Linić, uvođenjem progresivnog poreza na nekretnine u dogledno vrijeme mogla pasti porezna stopa za nekretninu u kojoj se živi u odnosu na sadašnju visinu komunalne naknade.

Izuzeća i olakšice daju se šakom i kapom, bez analiza

Porezni su izdaci (porezna izuzeća, olakšice, odbici, oslobođenja i umanjenja osnovice ili obveze plaćanja), ističu u IJF-u, brojni i predstavljaju izgubljene prihode proračuna zbog povlaštenog statusa pojedinih poreznih obveznika i gospodarskih djelatnosti. Njima država pokušava postići različite gospodarske i socijalne učinke, no oni istodobno narušavaju osnovna porezna načela (jednakost, pravednost, izdašnost, učinkovitost, stabilnost i efikasnost). "Porezni izdaci nisu podložni istom sustavu kontrole kao i drugi javni rashodi, pa se najčešće uvode bez analize troškova i koristi. U proračunskim dokumentima do sada nije bilo službenih informacija o poreznim izdacima i njihovim učincima.

Stoga je nužno izraditi i redovito ažurirati registar poreznih izdataka te kontinuirano analizirati i revidirati njihovu učinkovitost, a izvješća o poreznim izdatcima uvrstiti u proračunske dokumente i podvrgnuti ih redovitoj reviziji Državnog ureda za reviziju", preporučuju u IJF-u.

PRAVA PITANJA 2

Porez na nekretnine dati lokalnim vlastima

Autor: Frenki Laušić

Izvor: Licencirane fotografije Banka magazin, Autor: Mara Bratoš

Porez na nekretnine, kao djelomična zamjena za visoko porezno opterećenje rada ali i dohodaka koji ostvaruju poduzetnici, može poslužiti kao instrument ekonomske politike usmjerene rastu i razvoju, a to je ono što Hrvatskoj danas najviše treba, ocjenjuje Sandra Švaljek u komentaru za tportal

Na pitanje je li nam potrebna cjelovita porezna reforma u cilju smanjenja poreznog pritiska, većina ekonomista s kojima smo razgovarali tvrdi kako svakako treba provoditi politiku u tom smjeru, ali jednako tako navode i da u to ne treba srljati. Tako nam je Sandra Švaljek s Ekonomskog instituta kazala kako porezna reforma u Hrvatskoj nije pri vrhu prioriteta poteza koje treba povući nova Vlada.

– Porezni sustav generira razmjerno izdašne i stabilne porezne prihode, što znači da porezi ispunjavaju svoju osnovnu funkciju, a to je prikupljanje sredstava za podmirenje javnih potreba. Pojedini elementi poreznog sustava, naravno, mogu biti predmet rasprave, a isto tako može se postaviti pitanje je li struktura poreznih prihoda optimalna s obzirom na vrstu porezne osnovice. No generalno, reformski elan bilo bi bolje usmjeriti na druga područja fiskalne, odnosno opće ekonomske politike – tvrdi Švaljek.

Prema njezinim riječima, težište sustava oporezivanja i dalje treba biti na oporezivanju potrošnje porezom na dodanu vrijednost i trošarinama, dok u odabiru između oporezivanja rada ili oporezivanja kapitala ima smisla eventualno rasterećenje tražiti na strani oporezivanja rada.

– Smanjenjem poreznog opterećenja rada može se djelovati na jačanje konkurentnosti domaćega gospodarstva i poticanje zapošljavanja. Imovina je u Hrvatskoj razmjerno nisko opterećena, pa bi manjak prihoda koji bi nastao rasterećenjem rada trebalo nadoknaditi većim poreznim opterećenjem kapitala, odnosno konkretno oporezivanjem vlasništva nad nekretninama, koje sada ima zanemariv udio u ukupnim poreznim prihodima – ističe Švaljek, dodajući: – U Hrvatskoj smo, nažalost, napustili potrošno orijentiran sustav oporezivanja dohotka u kojem nije bilo poreza na kamate na štednju, dividende i kapitalne dobitke,

dok je porezom na dobit oporezivan samo ekstra profit, odnosno povrat na kapital iznad standardnog povrata.

Kad je u pitanju prihod od poreza na nekretnine, Švaljek tvrdi kako bi bilo logično i opravdano da prihod od toga poreza bude u cijelosti ili u pretežitom dijelu prihod jedinica lokalne i regionalne samouprave.

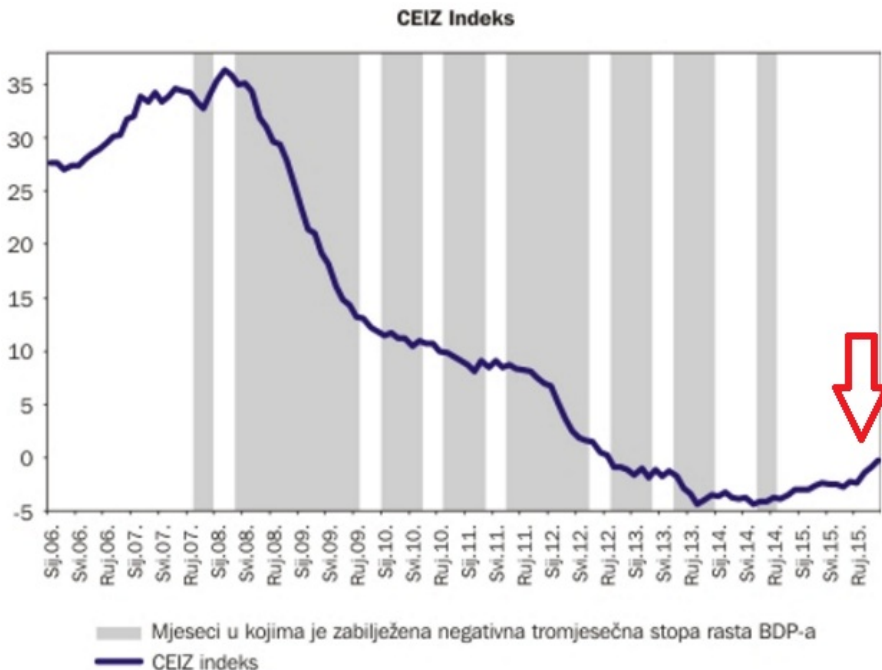
– Porez na nekretnine idealan je oblik poreznog financiranja nižih razina vlasti budući da najviše nalikuje cijeni za korištenje lokalnih javnih dobara i usluga koje su na raspolaganju na određenom području. Ako lokalna ili regionalna samouprava osigurava visoku kvalitetu i dostupnost lokalnih javnih dobara i usluga, time povećava i cijenu nekretnina na svojem području. Stoga je razumljivo da bi građani u tom slučaju trebali, pa i bili spremni plaćati više poreza čiji je iznos izravno povezan s vrijednošću njihovih nekretnina. Porez na vlasništvo nad nekretninama, od kojeg bi prihod pripadao jedinicama lokalne i regionalne samouprave, moglo bi se povezati s povećanjem fiskalne decentralizacije, koja, osim većih prihoda lokalnih jedinica, podrazumijeva i veći stupanj odgovornosti lokalnih jedinica za stvaranje porezne osnovice na području njihove nadležnosti. No, treba istaknuti da uvođenje poreza na nekretnine ne bi smjelo dovesti do povećanja ukupnog poreznog opterećenja, te da bi s uvođenjem toga poreza razmjerno trebalo smanjiti porezno opterećenje dohotka – naglasila je Švaljek.

Velimir Šonje, direktor Arhivanalitike, i Hrvoje Zgombić, šef PricewaterhouseCoopersa u Hrvatskoj, drže kako je svako smanjenje porezne presije dobrodošlo, ali da treba odvagati između funkcije poreza kao proračunskih prihoda i visine troška za gospodarstvo i građane.

Šonje drži da je svakako potrebno barem paziti na to da ne dođe do ukupnog povećanja porezne presije ako se bude uvodio porez na nekretnine, dok Zgombić napominje kako bi Vlada trebala više raditi na tome da pronađe način da što brže smanji porezni pritisak kako bi gospodarstvo moglo privući više investicija.

CEIZ indeks za prosinac: Snažan rast BDP-a u posljednjem tromjesečju 2015.

Autor: M.R.

CEIZ indeks - mjesečni složeni indikator poslovnog ciklusa - u prosincu 2015. godine zabilježio je povećanje vrijednosti u iznosu od 0,6 indeksnih bodova u odnosu na prethodni mjesec, što predstavlja treće uzastopno povećanje mjesečne vrijednosti indeksa, objavio je Ekonomski institut Zagreb.

Opisana promjena vrijednosti CEIZ indeksa upućuje na to da je u posljednjem mjesecu 2015. godine hrvatsko gospodarstvo zabilježilo dodatno ubrzavanje aktivnosti u odnosu na mjesec studeni, ali i u odnosu na treće tromjesečje, navodi EIZG.

Ekonomski oporavak ubrzava

Kumulativno je indeks u posljednjem u odnosu na treće tromjesečje zabilježio povećanje od 1,6 indeksnih bodova što je najveći zabilježeni rast još od početka 2008. godine.

S obzirom na to da je CEIZ indeks zabilježio značajno povećanje vrijednosti u sva tri posljednja mjeseca 2015. godine, može se očekivati rast desezonirane vrijednosti BDP-a u četvrtom tromjesečju 2015.

Budući da se u trećem tromjesečju desezonirana vrijednost BDP-a povećala za 1,2 posto (prema procjenama EIZ-a), povećanje vrijednosti BDP-a u četvrtom tromjesečju istovremeno znači i ubrzavanje ekonomskog oporavka koji je započeo u zadnjem tromjesečju 2014. godine, zaključuje se u priopćenju EIZG-a.

SIGNALI ZA ČETVRTI KVARTAL

Ekonomski institut predviđa ubrzanje rasta BDP-a

Autor: tportal.hr/Hina

CEIZ indeks u prosincu prošle godine porastao je u odnosu na prethodni mjesec za 0,6 indeksnih bodova povećavši vrijednost treći mjesec zaredom, što upućuje na to da je pred kraj 2015. godine hrvatsko gospodarstvo zabilježilo dodatno ubrzanje aktivnosti, objavio je Ekonomski institut Zagreb (EIZ)

Iz EIZ-a ističu kako je CEIZ u prosincu 2015. godine zabilježio povećanje vrijednosti u iznosu od 0,6 indeksnih bodova u odnosu na prethodni mjesec, što predstavlja treće uzastopno povećanje mjesečne vrijednosti indeksa.

'Opisana promjena vrijednosti CEIZ indeksa upućuje na to da je u posljednjem mjesecu 2015. godine hrvatsko gospodarstvo zabilježilo dodatno ubrzanje aktivnosti u odnosu na mjesec studeni, ali i u odnosu na treće tromjesečje', kažu analitičari Ekonomskog instituta.

Pritom ističu kako je kumulativno taj indeks u posljednjem tromjesečju prošle godine u odnosu na prethodni kvartal zabilježio povećanje od 1,6 indeksnih bodova što je najveći zabilježeni rast još od početka 2008. godine.

'S obzirom na to da je CEIZ indeks zabilježio značajno povećanje vrijednosti u sva tri posljednja mjeseca 2015. godine, može se očekivati rast desezonirane vrijednosti BDP-a u četvrtom tromjesečju 2015. Budući da se u trećem tromjesečju desezonirana vrijednost BDP-a povećala za 1,2 posto (prema procjenama EIZ-a), povećanje vrijednosti BDP-a u četvrtom tromjesečju istovremeno znači i ubrzanje ekonomskog oporavka koji je započeo u zadnjem tromjesečju 2014. godine', ocjenjuju analitičari EIZ-a.

CEIZ indeks je mjesečni složeni indikator poslovnog ciklusa razvijen na Ekonomskom institutu Zagreb, a svrha mu je pružiti pravovremenu informaciju o trenutnom stanju poslovnoga ciklusa, zbog čega se vrijednost CEIZ indeksa mijenja istodobno s promjenama poslovnog ciklusa.

CEIZ je jednobrojčani pokazatelj poslovnog ciklusa koji sadrži informacije koje bi inače trebalo prikupljati analizom velikog broja različitih ekonomskih serija. Za razliku od vremenske serije tromjesečnog BDP-a, daje mjesečnu ocjenu stanja gospodarstva pružajući na taj način preciznije informacije o promjenama koje se odvijaju tijekom kraćeg vremenskoga razdoblja. Dostupan je jedan do tri mjeseca prije objave podataka o tromjesečnom BDP-u, zbog čega nosioci ekonomskih politika i zainteresirana javnost mogu pravovremeno pratiti gospodarska kretanja, napominju iz EIZ-a.

VELIKE BROJKE

ZAPANJUJUĆI PODACI O BIROKRATIMA Otkrivamo koliko je činovničkih uredskih stolica zjapilo prazno u vrijeme zadnjeg blagdanskog spajanja

Autor: Dora Koretić

Podaci iz Ministarstva uprave otkrivaju da se broj odsutnih radnika u javnim službama tijekom blagdana utrostručili

Foto: Tomislav Krišto/EPH

Umjesto prilično nekonstruktivne rasprave o tome trebaju li ministarstva zaposliti nove službenike, pametnije bi bilo da su dužnosnici zavirili u famozni Centralni obračun plaća.

Jer da su to napravili, onda bi i sami prikupili šokantne podatke o broju državnih činovnika koji su u tjednu između Božića i Nove godine bili odsutni s posla.

Umjesto njih to je napravio Jutarnji list koji je od Ministarstva uprave zatražio statistiku o broju birokrata koji su bili odsutni iz državne službe 28., 29., 30. i 31. prosinca.

Nevjerojatni podaci

Podaci koje smo primili bili su nevjerojatni: u tom blagdanskome tjednu, na dane koji su za cijelu Hrvatsku trebali biti normalni radni dani, s posla je u prosjeku bilo odsutno više od petine činovnika, točnije njih 21,7 posto, dok je brojka namještenika zaposlenih u državnim službama koji su na iste datume odlučili ostati kući zamalo dosegla četvrtinu - više od 23 posto.

Podaci su posebno zabrinjavajući kad ih usporedimo s prosjekom odsustva radnika s posla koje je u svom radu iz 2014. godine pod nazivom "Analiza plaća u javnom i privatnom sektoru u Hrvatskoj" predstavio Danijel Nestić, znanstveni savjetnik s Ekonomskog instituta.

U tom radu Nestić i njegovi suradnici izračunali su da se uobičajena stopa odsustva s posla u javnom, državnom i privatnom sektoru kreće između 7 i 7,5 posto, u čemu obično prednjače radnici iz javnog sektora.

U blagdanskom je tjednu, dakle, na posao iz različitih razloga odlučilo da neće doći čak tri puta više činovnika nego što to jest uobičajeno za zemlju, a da nitko u državi nije primijetio da je u ključnim državnim resorima u tom razdoblju petina uredskih stolica zjapila prazna.

Opravljanje izostanak

Zanimljivo, svi su pritom imali opravdan razlog.

U prosjeku ih je 14 posto otvorilo godišnji odmor, na bolovanju je bilo oko 6 posto, a samo jedan posto u tom je razdoblju koristio slobodne dane.

Naravno, ovo nije niti približno prava slika točnog broja državnih činovnika koji u blagdansko vrijeme nisu došli na posao.

Ništa nije čudno

Naime, Jutarnji list od Ministarstva uprave zatražio je podatke samo o onima koji na svojim radnim mjestima nisu bili zbog bolovanja, godišnjeg odmora ili korištenja slobodnih dana, ali neki od njih te dane na posao nisu došli niti zbog edukacija i stručnog usavršavanja, ali i rodiljnog i porodiljnog dopusta.

Ipak, iz Ministarstva uprave upozoravaju da korištenje godišnjeg odmora u blagdansko vrijeme nije upitno, najmanje čudno.

“Korištenje godišnjeg odmora neposredno prije ili poslije blagdana nije upitno jer se godišnji odmor službenika i namještenika planira na način da se posao unutar služba obavlja nesmetano i u kontinuitetu, a tijekom prosinca 2015. godine u ministarstvima su se, osim redovnih poslova, pripremala i izvješća o radu ministarstva za potrebe primopredaje vlasti, koja su u roku dovršena”, stoji u službenom odgovoru Ministarstva uprave.

Drugim riječima, za odrađivanje praktično dviju vrsta posla - onog redovnog i onog izvanrednog koji je bio posljedica primopredaje vlasti - bilo je dovoljno četiri petine trenutnog broja državnih službenika.

Moguće je to onda izračunati kojim bi se aktualna vlast trebala voditi u potencijalnoj reorganizaciji državne uprave, umjesto najava novih zapošljavanja i jadikovki o neispunjenim sistematizacijama.

Vlada zaboravila da je četvrtina zaposlenih starija od 50 godina

Autor: Ljubica Gatarić/VL

Dodaci na staž povezani su sa socijalnom situacijom jer su sindikati tražili dizanje plaće pred kraj radnog staža.

U vrijeme kad im kao Damoklov mač nad glavom stoji 6% povišice plaća za javni sektor, Vlada je nepripremljena ušla u konflikt sa sindikatima oko dodataka na plaću za starije radnike. U pripremi prve zakonske verzije, koja je vraćena na doradu, Vlada nije uzela u obzir da pravo na 4, 6 i 10% povišice po osnovi radnog staža ima najviše 15 tisuća od približno 63 tisuće zaposlenih u državnim službama. Financijska obaveza države po toj osnovi nije veća od 50-ak milijuna kuna, pa nije bilo razloga da se otvara fronta sa sindikatima od kojih tek treba stići pristanak na odgodu povišice za 6%, za početak teške 1,8 milijardi kuna!

Male mirovine

Trend starenja stanovništva prenio se i na radna mjesta, što otvara i drukčiji odnos prema zaposlenima. Hrvatska je 2003. imala samo 16% zaposlenih radnika starijih od 50 godina jer su tada ljudi masovno išli u mirovinu. Danas se radi dulje, prema podacima HZMO-a iz rujna 2015., oko 390.000 zaposlenih (26%) starije je od 50 godina. U državnoj upravi, s oko 63.000 zaposlenih, starijih od 50 godine je oko 20.000, no Siniša Kuhar iz službeničkog sindikata ističe da nemaju svi pravo na dodatak jer je on vezan uz staž u toj službi.

"Dodaci na staž povezani su s ukupnom socijalnom situacijom jer su sindikati inzistirali na dizanju plaće pred kraj radnog staža kako bi povećali osnovicu za mirovinu", komentira sociolog Dragan Bagić. Institut za javne financije izračunao je da netko tko cijeli radni vijek radi kao nastavnik u školi ili referent s višom spremom u državnoj službi na kraju dobiva samo 70 kn veću mirovinu od radnika koji je cijeli radni vijek prijavljen na minimalac. Bagić smatra da bi sindikati trebali pristati na raspravu o dodacima kao dijelu cjelovitog rješenja.

Tri kriterija

"Lojalnost službi u javnom se sektoru nagrađuje preko tri kriterija, ali ne postoji nijedan kriterij za učinkovitost i kvalitetu rada. Postoji 0,5% dodatka po godini staža, zatim dodatne naknade za više od 20 godina staža te treći dodatak za napredovanje, ali ne postoji nagrada za motivaciju i kvalitetan rad. Ne možete dodatno platiti učitelja ili liječnika koji se ističe svojim radom jer to sustav ne dopušta", ističe Bagić.

Istraživanje Maje Vehovec s Ekonomskog instituta pokazuje da poslodavci imaju pozitivan stav o starijim radnicima, no nerado ih zapošljavaju, a čim navrše 55 godina, 'guraju' ih van, kroz stimulativne otpremnine ili klasične otkaze. "Ne postoji razlikovanje između zaposlenosti mladih i starijih. Tamo gdje je visoka nezaposlenost mladih visoka je i nezaposlenost starijih i obrnuto", komentira analitičarka Iva Tomić.

SPOR SA SINDIKATIMA

Svaki četvrti radnik stariji od 50 godina, tvrtke ih cijene, ali nerado zapošljavaju

Autor: Ljubica Gatarić

Lojalnost službi u javnom se sektoru nagrađuje na temelju tri kriterija, ali nijedan kriterij nije za učinkovitost i kvalitetu rada

Foto: Patrik Macek/PIXSELL

U vrijeme kad im kao Damoklov mač nad glavom stoji 6 posto povišice plaća za javni sektor, Vlada je nepripremljena ušla u konflikt sa sindikatima zbog dodataka na plaću za starije radnike. Kod pripreme prve zakonske verzije, koja je ipak vraćena na doradu, Vlada nije uzela u obzir da pravo na 4, 6 i 10% povišice po osnovi radnog staža ima najviše 15 tisuća od približno 63 tisuće zaposlenih u državnim službama. Financijska obveza države po toj osnovi nije veća od 50-ak milijuna kuna pa nije bilo razloga da se otvara fronta sa sindikatima, od kojih tek treba stići pristanak na odgodu povišice od 6%, za početak teške 1,8 milijardi kuna!

Male mirovine

Trend starenja stanovništva prenio se i na radna mjesta, što otvara i bitno drugačiji odnos prema zaposlenima. Hrvatska je 2003. imala samo 16% zaposlenih radnika starijih od 50 godina jer su tada, pod različitim uvjetima i izlikama, ljudi masovno išli u mirovinu. Danas se radi dulje, prema podacima HZMO-a iz rujna 2015., oko 390.000 zaposlenih (26% ukupnog broja zaposlenih) starije je od 50 godina. U državnoj upravi, koja zapošljava oko 63.000 zaposlenih, starijih od 50 godine je oko 20.000, no Siniša Kuhar iz službeničkog sindikata kaže da nemaju svi pravo na dodatak jer je on vezan uz staž u toj službi.

– Dodaci na staž povezani su s ukupnom socijalnom situacijom jer su sindikati inzistirali na dizanju plaće potkraj radnog staža kako bi povećali osnovicu za mirovinu – komentira sociolog Dragan Bagić. Institut za

javne financije izračunao je da netko tko cijeli radni vijek radi kao nastavnik u školi ili referent s višom spremom u državnoj službi na kraju dobiva samo 70 kuna veću mirovinu od radnika koji je cijeli radni vijek prijavljen na minimalac te je poslodavac za njega uplaćivao minimalne doprinose! Sociolog Bagić proučava procese kolektivnog pregovaranja te je mišljenja da bi sindikati trebali pristati na raspravu o dodacima kao dijelu cjelovitog rješenja. Već 15 godina priča se o novom sustavu nagrađivanja u javnom sektoru, no nijedna vlada nije zagrebla u tu reformu.

Tri kriterija

– Lojalnost službi u javnom se sektoru nagrađuje na temelju tri kriterija, ali ne postoji nijedan kriterij za učinkovitost i kvalitetu rada. Postoji 0,5% dodatka po godini staža, zatim dodatne naknade za više od 20 godina staža te treći dodatak za napredovanje, ali ne postoji nagrada za motivaciju i kvalitetan rad. Vi ne možete dodatno platiti učitelja ili liječnika koji se ističe svojim radom jer to sustav ne dopušta – ističe Bagić.

Istraživanje Maje Vehovec s Ekonomskog instituta pokazuje da poslodavci imaju pozitivan stav o starijim radnicima, no ipak ih nerado zapošljavaju kad uzimaju nove radnika, a čim navršše 55 godina, već ih "guraju" prema van, bilo stimulativnim otpremninama ili klasičnim otkazima.

– Pokazalo se da ne postoji razlikovanje između zaposlenosti mladih i starijih. Tamo gdje je visoka nezaposlenost mladih visoka je i nezaposlenost starijih i obrnuto – komentira analitičarka Iva Tomić. U privatnom je sektoru 0,5% dodatka na staž sačuvano u starijim sustavima koji imaju jake sindikate i praksu kolektivnog pregovaranja. Dragan Bagić ističe da je pokrivenost kolektivnim ugovorima visoka, oko 55%, no on je uglavnom posljedica proširene primjene granskih ugovora, primjerice na sve zaposlene u građevini ili ugostiteljstvu, za koje nije siguran da svi doista poštuju ugovoreno.

Gospodarstvenici očekuju veći rast BDP-a nego što je prognozirala EK

Autor: H/ib

U sklopu predavljanja Poslovnih očekivanja 2016. dodijeljena je nagrada PV-a Gorazd Nikić Damiru Novotnom za najboljeg analitičara, s kojim su u užoj konkurenciji bili Željko Lovrinčević, Guste Santini, Mladen Vedriš i Sandra Švaljek.

Hrvatski gospodarstvenici ove godine očekuju malo veći gospodarski rast od lanjskog, za što je potrebna promjena uvjeta poslovanja na bolje i to odmah, poručeno je u četvrtak s predavljanja Poslovnih očekivanja 2016. Privrednog vjesnika.

Okupivši kao i svake godine brojne predstavnike gospodarstva i analitičare, predavljanje tog posebnog izdanja Privrednog vjesnika (PV), koje je označeno i 'barometrom stanja u hrvatskom gospodarstvu', pokazalo je da manje-više svi smatraju kako je lanjski gospodarski rast dobar pokazatelj trenda, ali i da nema previše vjere u daljnji rast bez provedbe strukturnih i regulatornih reformi na koje se više nema vremena čekati.

U anketi PV-a o poslovnim očekivanjima za ovu godinu provedenoj u zadnja dva mjeseca 2015., sudjelovale su 433 tvrtke koje ostvaruju više od 14 posto ukupne neto dobiti hrvatskog gospodarstva, imaju 47 tisuća zaposlenih, a većina (72,5 posto) je iz kontinentalnog dijela zemlje. Prosječna ocjena koju su te tvrtke dale za stanje u hrvatskom gospodarstvu u 2015. godini je 2,4, što je tek nešto malo bolje od 2,16 za 2014., no, kako su se složili sudionici panela u sklopu predavljanja, još uvijek samo 'tek blizu dobrog'.

Zanimljivo je da nitko nije dao najvišu ocjenu, peticu, jedinicu je dalo 6,33 posto, dok je najviše - 46,2 odnosno 43,6 posto, dalo dvojke i trojke. Da će gospodarski rast ove godine biti malo veći od lanjskog smatra 61,1 posto anketiranih, no 31,7 posto drži da će taj rast biti jednak lanjskom. Uvjetе investiranja i poslovanja u ovoj godini na razini prošlogodišnjih očekuje 48,1 posto anketiranih, malim poboljšanjima se nada 44,6 posto, a 1,5 posto smatra da će se ti uvjeti znatno pogoršati.

Više od polovice sudionika ankete (54,3 posto) ne očekuje promjene u području poreza i doprinosa, ali 35 posto misli da bi se te obveze ipak mogle malo smanjiti dok 2,2 posto očekuje znatno smanjenje. Upitane za očekivanja o likvidnosti, većina tvrtki odnosno 65 posto očekuje da će biti kao prošlogodišnja. Uspjehu u

svladavanju negativnih utjecaja krize u ovoj godini nada se 58 posto ispitanika, a tek ih nešto manje - 56,3 posto, očekuje malo veće ukupne prihode. Istovremeno, 51,8 posto očekuje malo veću neto dobit i 49,1 posto veći izvoz.

Veća ulaganja u modernizaciju kapaciteta najavljuje 34,4 posto tvrtki, a 37 posto jednaka kao lani. Prema odgovorima u anketi, većina će tvrtki nastaviti malo više ili bar jednako ulagati u obrazovanje i edukaciju, dok će malo više zapošljavati 33,1 posto, a jednako više od 50 posto. Komentirajući te podatke i očekivanja za ovu godinu, predsjednik HGK Luka Burilović kazao je da su gospodarstvenici realni i svjesni da ima problema te da puno očekuju od nove vlade. "Novoj vladi treba dati šansu, a mi iz HGK već smo ponudili neke ideje za rasterećenje trgovačkih sudova, tako što bi se tvrtke registrirale u podružnicama Komore, jer bi to bilo brže", kazao je Burilović ocjenjujući velikim problemom što javna uprava često ne pozna probleme gospodarstva. Nada se da će se to promijeniti jer, kako je rekao, prvi put nakon Nikice Valentića imamo premijera koji dolazi iz realnog sektora.

Nešto konkretnija bila je članica Uprave tvrtke AD Plastik Katja Klepo kazavši da od nove vlasti očekuje mjere za rast proizvodnje i izvoza, pri čemu treba smanjiti stope poreza na dobit, dividendu, dohodak, dodanu vrijednost te troškove rada i bruto davanja. Ti su troškovi sada znatno viši nego u okruženju, ističe ona. S time se slažu Ilija Tokić, vlasnik tvrtke Tokić te član Uprave DIV-a i Brodosplita Darko Pappo, koji je, kao i ostali istaknuo problem nedostatka kadrova, pogotovo srednjeg menadžmenta.

U sklopu predstavljanja Poslovnih očekivanja 2016. dodijeljena je nagrada PV-a Gorazd Nikić Damiru Novotnom za najboljeg analitičara, s kojim su u užoj konkurenciji bili Željko Lovrinčević, Guste Santini, Mladen Vedriš i Sandra Švaljek. Nagradu je Novotnom uručio izaslanik i savjetnik predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović za gospodarstvo Marko Jurčić, nakon čega je Novotny poručio da je "2015. bila teška, ali smo se uspjeli malo izvući, no još je nejasno je li to stagnacija ili rast". "Hrvatsko je gospodarstvo izvukao privatni, a ne javni sektor, i sada poduzetnicima treba konačno i odmah omogućiti bolje uvjete poslovanja, jer bez njihovih i velikih stranih investicija koje tek trebamo privući, neće biti snažnijeg oporavka niti gospodarskog rasta", istaknuo je Novotny, poručivši da je "krajnje vrijeme da Vlada smanji svoju autističnost i ne misli samo na javni sektor".

Slab interes za slobodno mjesto ravnatelja Ekonomskog instituta

Piše: Gordana Gelenčer

Foto: CROPIX

Imenovanjem Dubravke Jurline Alibegović ministricom uprave ostalo je slobodno čelno mjesto zagrebačkog Ekonomskog instituta. Iako su kadrovi s te adrese u politici sve traženiji, neuobičajeno, ni u kuloarima se ne spominju zamjenska imena.

No s obzirom na proceduru logično. Kako objašnjava Tihomir Hunjak, predsjednik Upravnog vijeća EI-ja, natječaj će se objaviti do 10. veljače, rok je za prihvaćanje ponuda 11. ožujka, Znanstveno vijeće svoj će prijedlog o najpovoljnijem kandidatu Upravnom vijeću dostaviti do kraja ožujka, a ono će odluku donijeti do 8. travnja.

Zašto se eteterom ne vrte potencijalna imena za atraktivnu poziciju? Možda bi se odgovor mogao iščitati i iz podatka da je prije gotovo tri godine Jurlina Alibegović bila jedina kandidatkinja za ravnateljsko mjesto. Institut će do izbora voditi Maruška Vizek.

NUŽNE REFORME

Ekonomski analitičari: Ne treba rezati plaće, već paralelne javne sustave

Piše: Jagoda Marić

Za dvije-tri godine, ako se ništa bitno ne promijeni kamate će se popeti na 14 ili 15 milijardi kuna i pojest će sve prihode koje donosi rast BDP-a, čak i više od toga, upozorava ekonomski analitičar Željko Lovrinčević

Rast BDP-a, a posljedično i proračunskih prihoda prava je prilika za reforme u javnoj upravi i konsolidaciju javnih financija, slažu se analitičari s kojima smo razgovarali. Iako bi reforme mogle usporiti rast BDP-a, naši sugovornici ističu da je Hrvatska dobila drugu šansu da provede strukturne mjere dok ima rast prihoda i niske kamate na tržištu jer će za dvije-tri godine, ako se to ne dogodi, imati još jači pritisak kamata na državne financije.

Za dvije-tri godine, ako se ništa bitno ne promijeni kamate će se popeti na 14 ili 15 milijardi kuna i pojest će sve prihode koje donosi rast BDP-a, čak i više od toga, upozorava ekonomski analitičar Željko Lovrinčević.

Željeni deficit

Uz napomenu da Vlada još nije najavila svoje mjere, pa nije poznato hoće li pod dojmom prognoza o rastu od 2,1 posto za ovu godinu nastaviti dosadašnju politiku, on ističe da je važno da se konačno iskoristi još jedna šansa za reformu u javnom sektoru.

– To ne znači rezanje plaća, nego ukidanje paralelnih sustava, u ministarstvima, zavodima, agencijama. Ne mogu istovremeno postojati za isti posao ljudi u ministarstvu i ljudi u agenciji ili zavodu. Država više ne može

plaćati radna mjesta koja su zapravo nepostojeća. U to treba uključiti i javna i komunalna poduzeća, kaže Lovrinčević. Taj široki javni sektor napominje on sigurno zapošljava preko 300 tisuća ljudi i u njemu je oko deset posto zaposlenih čija su radna mjesta »izmišljena«. Uštedom na ukidanju tih radnih mjesta stvorio bi se prostor za smanjenje poreza, rasterećenje poreznog opterećenja na rad, što bi bila dobra podloga za povećanje zaposlenosti.

– Rast BDP-a od 2,1 posto neće podići zaposlenost, on je dovoljan tek da zaposlenost ne počne opet padati. Vlada se ne bi smjela zavaravati da su loša vremena iza nas, upozorava Lovrinović. Dodaje da bi željeni deficit od tri posto BDP-a Vlada mogla postići rezanjem rashoda od 1,5 milijardu kuna, jer će rast BDP-a donijeti dodatnih 1,7 milijardi kuna u proračun.

– No, ne smije se smetnuti s uma da je pred Vladom i zahtjev za povećanje plaća za šest posto, odnosno 1,8 milijardu kuna, te troškovi božićnica i regresa, tako da bez razgovora sa sindikatima neće moći govoriti o bilo kakvoj promjeni unutar proračuna, zaključuje Lovrinović.

Popustio pritisak

I analitičar Splitske banke Zdeslav Šantić smatra da Vlada ne smije propustiti priliku da provede promjene, u situaciji kad na tržištima još vladaju niske kamate i kad Hrvatska ostvaruje rast BDP-a.

– Dobili smo još jednu šansu za strukturne reforme u trenutku kad se događa rast BDP-a i imamo niske kamate i ne smijemo je propustiti zato što nam se čini da je pritisak na proračun popustio. Inače, ćemo se za dvije godine naći u istim problemima. Te reforme značit će usporavanje rasta, ali Vladu to ne bi smjelo odvratiti od njih, jer će donijeti dugotrajno značajniji rast, pogotovo što ima mogućnost da nijedna od njih ne bude radikalna, kaže Šantić.

Vlada bi, smatra on, trebala ići na poboljšanje poslovne klime kroz izmjene poreza, a troškovi bi se mogli smanjiti osim rezanjem materijalnih rashoda i smanjenjem mase za plaće. U srednjem roku trebala bi se pozabaviti teritorijalnim preustrojem, gdje cilj nije smanjenje izdataka, nego i bolja učinkovitost lokalnih vlasti i kad su u pitanju usluge građanima, ali i uvjeti za investitore.

– Reforme koje bi trebalo dugoročno planirati su one u zdravstvu, gdje nije dovoljno stalno samo tražiti više novca, nego sustav mora postati efikasan i mora se razgovarati o smanjenju broja bolnica, ali i nezdravstvenog osoblja, napominje Šantić. Uz to Hrvatska će, napominje on, morati početi raditi i na reformi mirovinskog sustava, a konačni rezultat svih tih mjera trebalo bi biti smanjenje javnog duga, što bi omogućilo i ulazak u eurozonu.

Između Zapada i Rusije

Autor: Luka Resanović

Početak veljače INA-ine benzinske postaje izdvojene su u novoosnovanu tvrtku kćer, Maloprodajni servisi. Maja Rilović, predsjednica najvećeg INA-inog sindikata INAS ovo izdvajanje smatra najboljim mogućim rješenjem i spasom od franšize, a predsjednik Nove solidarnosti Predrag Sekulić naziva ga sramotnim i zločinačkim udruživanjem poslodavaca i vodećih INA-inih sindikata. Ekonomist Zoran Aralica smatra da INA-i prijeti sudbina poligona nadmetanja između Zapada i Rusije.

Dok se javnost ovih dana zabavlja djelima avanturista Zlatka Hasanbegovića ili pak Karamarkovim mukotrpnim pokušajima da definira antifašista u postocima, od 1. veljače radnici INA-ine maloprodaje na benzinskim postajama izdvojeni su u novoosnovanu tvrtku kćer, INA Maloprodajni servisi. U INA-i, gdje je tijekom posljednjih šest godina broj radnika smanjen za oko 5000, prošle godine je potpisan sporazum o izdvajanju sektora maloprodaje (jedna od triju temeljnih djelatnosti INA-e) u tvrtku kćer putem kojeg je više od 1500 radnika ušlo u novi radni odnos pri čemu su im plaće smanjene za 25-30 posto. Ostalih 800-tinjak radnika je odbilo takav sporazum o izdvajanju te pristalo na otkaze uz otpremninu. Dok Maja Rilović, predsjednica najvećeg INA-inog sindikata INAS, te članica nadzornog odbora tvrtke, ovo izdvajanje smatra najboljim mogućim rješenjem i spasom od franšize, predsjednik sindikata Nova solidarnost i radnik INA-ine sisačke Rafinerije Predrag Sekulić izdvajanje smatra sramotnim i zločinačkim udruživanjem poslodavaca i vodećih Ininih sindikata (INAS, SING, EKN) na štetu radnika.

Priča oko izdvajanja maloprodaje u tvrtku kćer počela je ljetos kad je pred otprilike 2700 radnika postavljen ultimatum: ili prelazak u tvrtku kćer INA Maloprodajni servisi (što uključuje i smanjenje plaće za 25-30 posto) ili otkaz uz otpremninu. Radnici su se u roku od svega osam dana morali izjasniti što žele, a sindikat INAS je tom prilikom pripremio referendumsko pitanje na kojem je trebao 70 posto odgovora za prelazak kako bi se izdvajanje moglo provesti. Uspjeli su skupiti 71 posto.

"Referendumom smo htjeli vidjeti mišljenje članstva, bio je transparentan, radnici su se osobno potpisivali i njih 71 posto se pozitivno izjasnilo o raskidu ugovora i prelasku u tvrtku Maloprodajni servisi", kaže Maja Rilović.

S druge strane, Predrag Sekulić čitav referendum smatra farsom i manipulacijom od strane INAS-a.

"Referendumsko pitanje 'vješala ili lomača?', nije uključivalo niti jedno drugo mišljenje ili opciju. Radnici u tom trenutku nisu bili upoznati s nijednom odrednicom sporazuma. Nije utvrđena komisija, niti je bilo što bilo transparentno. Radnici su se izjašnjavali putem skeniranog dopisa, što naravno podliježe daljnjim manipulacijama. Mnogi su mi rekli da s njihove postaje nitko nije glasovao, a kao stiglo je 900 odgovora. Jedan poslovođa koji je npr. naklonjen Maji Rilović mogao je poslati deset mailova, za sebe i svoje kolege", smatra Sekulić.

Takvim je raspletom 71 posto radnika pristao raditi u gorim financijskim uvjetima, a čak 29 posto radnika (u brojkama njih oko 800) ostalo bez posla budući da su radije izabrali otkaze uz otpremninu koja će se utvrditi tek kad u novoj tvrtki bude potpisan kolektivni ugovor. Unatoč svemu, Maja Rilović ovo izdvajanje smatra najboljim mogućim rješenjem kojim su se radnici spasili od najgoreg - davanja postaja u franšizu. Sporazum o izdvajanju su tako na ljeto potpisala tri najveća INA-ina sindikata, predstavnici radničkog vijeća, te predstavnici poslodavaca.

"Ovim izdvajanjem nismo sretni, međutim to je bilo najbolje rješenje. Spasili smo radnike od franšizera kod kojeg su radni uvjeti neusporedivo gori", kaže Rilović.

Od ljeta 2013. INA je započela sa svojim pilot-projektom Postani poduzetnik kojim su benzinske postaje davane u franšizu, odnosno najam zainteresiranim fizičkim osobama (tzv. submodel). Iako je Uprava INA-e taj model gotovo glorificirala, pri čemu je isticala kako je uobičajen u naftnom biznisu, te kako se njime razvija lokalno poduzetništvo, realnost po radnike ispala je kobna. Naime, kod franšizera nema kolektivnog ugovora već se potpisuju ugovori na određeno (1-3 mjeseca), plaća je smanjena duplo, nema prijenosa radnog staža, nema plaćenog prijevoza, kao ni dodataka (regres, božićnica itd).

Dok se Rilović hvali kako su izdvajanjem radnici spašeni od takve sudbine, Sekulić smatra kako se mogućnost franšizerstva i dalje nastavlja, čime sudbina radnika zapravo nije spašena.

"Tzv. franšiza se nastavlja, a glavni i odlučujući faktor je 'presuda' tajnog kupca. Manipulacija je bezbroj, a najvažnija je kada se nađe zainteresirani koji bi uzeo određenu benzinsku postaju u partnerski odnos. Tada će ona biti i predana istome na upravljanje. Naravno, tada ide i daljnje smanjenje plaće ili otkaz. Svaki krivi potez starijih kolega, koji su ostali u Maloprodajnim servisima bit će rigorozno kažnjavan, a vjerojatnost otkaza vidim kao realnu opciju", kaže Sekulić i dodaje da je razlog izdvajanja pohlepna želja za profitom dijela menadžmenta. Najavljuje kako njegov sindikat namjerava krenuti u pravnu bitku unutar koje će pokrenuti postupak radi utvrđivanja ništavnosti sporazuma, a vjeruje kako će biti i kaznenih prijava.

Ovo izdvajanje upravo je zanimljivo s pravne strane. Sekulić napominje kako prema 17. članku Međudioničarskog ugovora INA-e i MOL-a svako izdvajanje temeljnih djelatnosti potpada pod zadržana pitanja i potrebna je suglasnost Nadzornog odbora sa 7 od 9 glasova, te pristanak Vlade Republike Hrvatske kao drugog najvećeg vlasnika. Ništa od toga nije učinjeno. Maja Rilović ima drukčije tumačenje.

"Ovdje se zapravo ne radi o izdvajanju budući da je cjelokupna imovina ostala unutar tvrtke INA d.d., tako da Međudioničarski ugovor nije prekršen", kaže Rilović.

Osim spomenutog međudioničarskog ugovora, Sekulić upozorava kako je prekršen i Zakon o radu, i to u dijelu suodlučivanja prema tzv. zaštićenim kategorijama.

"Sami sindikati su prekršili Zakon o radu u dijelu suodlučivanja, jer su pristali da u ovom programu zaštićene kategorije (stariji od 60, sindikalni povjerenici, invalidi i branitelji) ne budu predmet savjetovanja sa radničkim vijećem, odnosno da se za sve njih da suglasnost za poslovno uvjetovani otkaz" smatra Sekulić.

Predstavnici sindikata Nova solidarnost obratili su se za pravno mišljenje odvjetničkom uredu Jajaš iz Rijeke koje je sporazum ocijenilo nepovoljnim po radnike, te napomenulo da se izbjegla primjena 137. članka Zakona o radu prema kojem se moglo osigurati da radnici kod novog poslodavca imaju istu plaću i ostala radnička prava.

Iako je Maja Rilović ujedno i član Nadzornog odbora INA-e, pokušali smo kontaktirati nekog drugog člana (koji nije sindikalist) kako bi s pravne strane objasnio sporazum, tj. obranio ga od ovih optužbi. Nakon niza prespajanja, konačno smo upućeni sektoru korporativnih komunikacija koje nam je na mail dalo odgovor u svoje ime, što za ovaj tekst ne smatramo relevantnim.

Da priča ovdje ne bi stala, predstavnici sindikata Nova solidarnost ukazuju na nepotizam pri zapošljavanju novih kadrova koji bi trebali nadomjestiti onih izgubljenih 800 radnih mjesta.

"Sa svih strana zovu kolege kako su novozaposleni rođaci, supružnici i prijatelji od sindikalnih povjerenika ili regionalnih voditelja. To im je nagrada za učinjeno. Pa tako dobivate radnike koji nikada gotovo da nisu vidjeli tipkovnicu, jer su radili na poslovima koji nemaju veze sa ovim poslom. Mnogi zaposleni su netrgovci.

Time se pojavljuje i opravdan strah kolega koji su ostali u Maloprodajnim servisima od grešaka novih kolega, a znamo da manjkove nadoknađuju sami radnici na postajama" kaže Sekulić.

Osim toga, članovi ovog disidentskog sindikata izloženi su i raznim oblicima prijetnji i pritisaka.

"Pritisci su očekivani, znali smo u što se upuštamo, ali ipak ovo prevazilazi sve norme. Kao da smo se upleli u mafijašku mrežu, pa nas sa svih strana udruženo napadaju. Prvo je jedan od utemeljitelja sindikata Nova solidarnost dobio otkaz zbog svog pisanja (po poslodavcu zbog korištenja službene opreme u vlasništvu poslodavca u privatne svrhe). Zatim je član sindikata, koji je bio i član radničkog vijeća, iz istog razloga dobio otkaz. Kontroliraju nam računala, dnevnice, zahtjevaju da se izjasnimo o curenju podataka prema medijima, redovito dobivam od direktorice Ljudskih resursa mailove kako i što bih trebao ili ne bih trebao raditi" objašnjava Sekulić.

Također, kontaktirali smo jednog radnika koji je odbio novi ugovor o radu u maloprodaji i odabrao otkaz uz otpremninu. On je kazao kako je itekako voljan reći svoje mišljenje o svemu, ali tek nakon 29. veljače kad dobije otpremninu. Kaže da su dotad upozoreni da šute.

Sekulić se boji kako bi u skorij budućnosti neki privatnik mogao otkupiti dio ili čitav lanac maloprodaje što bi značilo da ima svu slobodu gasiti one postaje koje ocijeni neprofitabilnima.

"Pitanje je tko će već sutra biti vlasnik cijelog lanca maloprodaje, odnosno tko će otkupiti dio ili cijelu tvrtku kćer. I što onda? Rentabilnost pojedine postaje će biti ključna u odluci mogućeg gašenja pojedine crpke. Tako da postoji mogućnost da u nerazvijenijim krajevima RH ili na otocima ubrzo nećemo imati crpke. INA je kao hrvatska nacionalna naftna kompanija zadržavala i takve pumpe, jer je brinula o svojim građanima. Privatni vlasnik o tome ne mora, niti će htjeti misliti. To naprosto nije njegova obveza", upozorava Sekulić.

Mogućnost novog privatnog otkupa maloprodajne mreže ne odbacuje ni Maja Rilović koja nam je kratko kazala da danas ništa nije sigurno i da je pitanje koliko će postojeći model trajati.

Ekonomist Zoran Aralica ne vidi kao mogućnost zasebno preuzimanje maloprodaje, već preuzimanje poslovanja čitave tvrtke.

"Teško da se može očekivati prodaja samo maloprodaje, zato što vrijednost cijelog businessa vezanog za naftu pada kako pada njena cijena. U ovim slučajevima, kada nedostaju investicije u tom sektoru, moguće je preuzimanje cjelokupnog poslovanja INA-e. Ne smije se zaboraviti kako je 80-tih godina INA bila kičma gospodarstva Hrvatske, te jedan od stupova industrijskog razvoja i industrijske politike. Znači postoji ekonomska vrijednost i izvan maloprodaje. U tom slučaju INA bi preko MOL-a postala poligon nadmetanja Zapada i Rusije. Presudnu ulogu u izboru novog investitora u tom slučaju bi donijela politika", smatra Aralica.

Na nama je da nastavimo pratiti razvoj situacije i da vidimo jesu li radnici ovim izdvajanjem ikako spašeni ili je samo odgođeno neminovno- daljnji otkazi i smanjenja radničkih prava u INA-i. Sigurno je da su im izdvajanjem u tvrtku kćer plaće smanjene za četvrtinu, te da im je budućnost radnog odnosa neizvjesna, a upravo su pogoršanja financijskih uvjeta te sveopća nesigurnost neke od glavnih karakteristika položaja radnika u kapitalizmu.

LOŠE VRIJEME NIJE IZA NAS

EKONOMSKI ANALITIČARI: "Trebalo rezati paralelni sustav, ne može država više plaćati nepostojeća radna mjesta"

Autor: Danas.hr

Foto: Igor Kralj/PIXSELL

Ekonomski analitičari se slažu da je pravo vrijeme da se u Hrvatskoj pokrenu reforme. Jednako tako se slažu i da je Vlada dobila posljednju priliku da popravi situaciju. Upozoravaju da se nikako ne smije letjeti na krilima dobrih prognoza BDP-a i misliti da je loše vrijeme iza nas.

Rast BDP-a, a posljedično i proračunskih prihoda prava je prilika za reforme u javnoj upravi i konsolidaciju javnih financija, tvrde ekonomski analitičari ističući kako je riječ o drugoj šansi, piše Novi list.

Prema riječima ekonomiste Željka Lovrinčevića, ako ne dođe do promjena za dvije ili tri godine kamate će se popeti i na 15 milijardi te će pojesti sve prihode koje donosi rast BDP-a, čak i više od toga. Stoga treba zasukati rukave, ali ne s ciljem rezanja plaća u državnom sektoru već s ciljem ukidanja paralelnih sustava. Tako primjerice isti posao rade oni zaposleni u ministarstvima, agencijama, zavodima.

"Država više ne može plaćati radna mjesta koja su zapravo nepostojeća. U to treba uključiti i javna i komunalna poduzeća", pojasnio je Lovrinčević ističući da u tom sektoru radi 300 tisuća ljudi od kojih 10 posto sigurno ima izmišljena radna mjesta. Da se paralelni sustav ukine, uštedjelo bi se toliko da bi se mogli smanjiti porezi, rasteretiti porezno opterećenje na rad a time i povećati zaposlenost.

Šantić: Uštede pronaći u zdravstvu i teritorijalnom preustroju

"Najavljeni rast BDP-a od 2,1 posto neće podići zaposlenost, on je dovoljan tek da zaposlenost ne počne opet padati. Vlada se ne bi smjela zavaravati da su loša vremena iza nas", upozorava Lovrinović. Dodaje da bi željeni deficit od tri posto BDP-a Vlada mogla postići rezanjem rashoda od 1,5 milijardu kuna, jer će rast BDP-a donijeti dodatnih 1,7 milijardi kuna u proračun.

S Lovrinčevićem se slaže i ekonomski analitičar Zdeslav Šantić koji također ističe drugu šansu i upozorava da će Hrvatska ako je ne iskoristi, za dvije godine opet biti u istim problemima. Prema njegovom mišljenju, piše Novi list, Vlada bi trebala ići na poboljšanje poslovne klime kroz izmjene poreza, a troškovi bi se mogli smanjiti osim rezanjem materijalnih rashoda i smanjenjem mase za plaće.

Potom bi se, kaže, trebala pozabaviti teritorijalnim preustrojem. Šantić, kao i mnogi drugi, uštede vidi u zdravstvu u kojem bi smanjio broj bolnica i nezdravstvenog osoblja. Također se, kaže, mora početi raditi na reformi mirovinskog sustava, a konačni rezultat svih tih mjera trebalo bi biti smanjenje javnog duga.

MJERE UDRUGE LIPA ZA BOLJE POSLOVNO OKRUŽENJE Poduzetništvo mora ubrzati premijerov 'ured za reforme'

Autor: Adriano Milovan

Foto: Davor Pongračić/EP

Kako bi povećala konkurentnost hrvatskoga gospodarstva i privukla ulaganja, nova bi Vlada pri Uredu premijera trebala osnovati Ured za pametnu regulativu i tako omogućiti smanjenje troškova regulacije za barem četvrtinu do kraja sljedeće godine.

Prijedlog je to Udruge poreznih obveznika Lipa, u kojoj ocjenjuju da prekomjerna i skupa regulacija - od suvišnih propisa, preko brojnih i sporih procedura pa do visokih troškova - koči poduzetništvo, a građanima zagorčava život.

- Dosadašnja iskustva pokazuju da su svi pokušaji mijenjanja procedura zapinjali na nižim razinama u ministarstvima ili agencijama pa je malo toga provedeno u djelo. Stoga je naš prijedlog da se formira ured koji bi vodio premijer, a u kojemu bi sjedili ključni ministri i stručnjaci. Taj 'ured za reforme' omogućio bi ubrzanje presporih procedura - objašnjavaju u Lipi.

Izostanak procjene

U opisu poslova Ureda za pametnu regulativu bilo bi davanje naloga nadležnim tijelima da se provede deregulacija propisima ugušenog hrvatskog gospodarskog života.

Cilj je i potaknuti procjenu učinaka propisa, što se sada hitnom zakonskom procedurom često zaobilazi, te jasno definiranje upravnih procedura e-registrom. U Lipi i inače puno očekuju od digitalizacije javnih usluga, a inzistiraju i na daljnjem smanjivanju parafiskalnih nameta. Svim tim bi se, uvjereni su, do kraja 2017. regulatorni troškovi mogli smanjiti za barem 25 posto.

I poslodavci s kojima smo razgovarali žale se na preopterećenost administrativnim procedurama te na pravi kaos koji vlada u hrvatskim propisima. Problem, ističu, nije samo u zakonima: mnogi pravilnici koji su i danas na snazi, doneseni su još tijekom bivše države, iako su se okolnosti otad iz temelja promijenile.

- Hrvatska ima 14 definicija plaća koje se provlače kroz zakone. Mi više zapravo i ne znamo što je plaća. Je li to bruto ili neto iznos ili možda dohodak? Ulazi li u plaću i naknada za prijevoz ili ne? Kako tretiramo bonuse?
- pita se Davor Majetić, glavni direktor Hrvatske udruge poslodavaca (HUP).

Nameti lokalne vlasti

Lokalne vlasti i procedure koje one nameću posebna su priča. U Ministarstvu financija su do rujna prošle godine pobrojali 161 parafiskalni namet, koji su 2014. godine građane i tvrtke stajali čak 8,4 milijarde kuna. No, to ni izbliza nije njihov konačni broj, a velik dio neporeznih davanja nameću upravo lokalne vlasti. Očito se, zaključuje Majetić, radi o sustavu kojim nitko zapravo ne upravlja.

- Variraju čak i cijene vode. U Zagrebu je jedna cijena, a u Velikoj Gorici druga - žali se Majetić.

Zbog svega toga on smatra da je Hrvatskoj nužno vratiti Ured za socijalno partnerstvo kroz koji bi prošao prijedlog svakog zakona. Dio tog ureda, dodaje, mogao bi se baviti i analizom učinaka propisa. Da se dosad tako radilo, uvjeren je, bilo bi manje promašaja, a poslodavci ne bi za niz novih propisa doznawali iz medija.

- Kod mnogih se propisa naknadno pokazalo da je od njih bilo više štete nego koristi - upozorava Majetić.

S tim se uvelike slaže i Branko Grčić, bivši SDP-ov potpredsjednik Vlade. Prema njegovu mišljenju, administrativne procedure nisu toliko sporne, jer su propisane, ali problem je česti izostanak procjene koje će primjena nekog propisa imati.

- Svaki propis koji se donosi trebao bi imati analizu učinaka primjene. Tu se ne radi samo o fiskalnim učincima, nego o općenitoj procjeni koju će neki propis imati na gospodarstvo i pojedine sektore - poručuje Grčić.

S novim uredom ili bez njega, jasno je da novu Vladu čeka puno posla na "peglanju" preburokratiziranog sustava. Upravo je velik broj propisa, koji se donose kao na tekućoj vrpci, i pravi labirint u njihovoj provedbi jedna od glavnih zamjerki ulagača. Stvari na težini dobivaju posebno kada se uspoređujemo s drugima.

'Dupliranje nadležnosti'

Tako, primjerice, posljednji Doing Business Svjetske banke pokazuje da se u Finskoj građevinska dozvola dobije za 64 dana, u Makedoniji za 89, a u Hrvatskoj je za nju potrebno čak 188 dana. Situacija je takva da je čak i Dubravka Jurlina Alibegović ocijenila kako je "u Hrvatskoj previše preklapanja i dupliranja nadležnosti".

Pravi rašomon u pravnom sustavu i njegovoj primjeni je, ocjenjuje Željko Lovrinčević iz Ekonomskog instituta, dijelom posljedica preuzimanja golemog broja propisa, najprije od bivše Jugoslavije, a potom i od EU. No, dio krivnje za to leži i u balkanskom mentalitetu, odnosno neprovođenju i zaobilaženju propisa.

'Manje ministarstava'

- Hrvatska je izgradila i paralelne sustave pa uz resorna ministarstva imamo i brojne agencije. Propisi koje oni donose često nisu usklađeni, a nerijetko im se sukobljavaju i nadležnosti - ocjenjuje Lovrinčević.

Stoga bi reforme sustava koje se predlažu, uvjeren je, trebale krenuti od reforme institucija, odnosno njihova spajanja. Smanjiti bi trebalo i broj ministarstava jer je za zemlju veličine Hrvatske, zaključuje Lovrinčević, dovoljna Vlada s 14 ili 15 ministarstava, kakve ima većina europskih država.

Teritorijalne reforme: moda, nužnost ili nešto treće?

Autor: Sandra Švaljek

Rasprava o teritorijalnom ustroju zemlje ima visok emocionalni naboj, a stavovi o preustroju u pravilu su kruti i ekstremni. Sandra Švaljek obrazlaže tri ključne teze o preustroju na temelju podataka, uvida u praksu drugih zemalja i preporuka domaćih i inozemnih stručnjaka.

Tema reforme lokalne samouprave često je prisutna u akademskim, stručnim i političkim raspravama u Hrvatskoj. Sastavnim se dijelom takve reforme, s više ili manje argumenata, smatra reforma teritorijalnog ustroja zemlje. Ova tema izaziva visok emocionalni naboj, a stavovi o teritorijalnom preustroju u pravilu su kruti i ekstremni. Neslaganje je posvemašnje – ne slažu se političari različitih opcija, stručnjaci se ne slažu s političarima, a političari na lokalnoj ne slažu se s političarima na nacionalnoj razini.

Ovakve tenzije otežavaju trezven pristup problemu i koče bilo kakve pomake, pa čak i one koji bi bili racionalni i nužni. Ovaj je tekst pokušaj da se započne s razgovorom o teritorijalnoj reformi Hrvatske na temelju podataka, uvida u praksu drugih zemalja i preporuka kojima obiluje domaća i inozemna literatura. Osim toga, on nudi barem tri zaključka koji bi trebali pridonijeti međusobnom razumijevanju svih dionika moguće reforme lokalne samouprave u Hrvatskoj.

1) Teritorijalne su reforme provedene u mnogim zemljama EU u zadnja tri desetljeća pa Hrvatska ne bi bila izuzetak ako bi poduzela takvu reformu.

Bavljenje teritorijalnim ustrojem zemlje nije hrvatska specifičnost. Naprotiv, teritorijalna reorganizacija može se smatrati općim trendom u zemljama Europske unije, pa i šire. Teritorijalne su reforme ušle u modu već 80-tih i 90-ih godina prošlog stoljeća, kada se razvijala ideja o Europi regija, odnosno ideja o tome kako su europske regije s njihovim kulturnim, povijesnim, gospodarskim i drugim posebnostima i snažnim identitetom, prirodni nositelji gospodarskog razvoja. Tada je u mnogim zemljama došlo do regionalizacije, odnosno do okrupnjavanja srednje razine vlasti u veće homogene prostorne cjeline – regije.

Trend teritorijalnih reformi nastavio se početkom ovog stoljeća, ali se odnosio ponajviše na najnižu, lokalnu razinu vlasti. Tako su npr. Njemačka i Danska 2006., odnosno 2007. te Latvija 2009. godine započele proces suradnje i postupnog spajanja općina radi pojednostavljivanja administrativne organizacije te poboljšanja dostupnosti i kvalitete lokalnih usluga. Teritorijalne reforme koje je veći broj zemalja poduzeo tijekom i nakon gospodarske krize, a među njima su npr. Portugal, Grčka, Finska, Irska i Francuska, bile su, između ostalog, motivirane nastojanjem da se postigne veća efikasnost, iskoriste ekonomije obujma objedinjenim pružanjem lokalnih dobara i usluga i tako smanje rashodi opće države.

Pritom se način provedbe reformi razlikovao od zemlje do zemlje. U Irskoj je, primjerice, ukinuta jedna administrativna razina te je značajno smanjen broj izabranih lokalnih zastupnika. U drugim je zemljama administrativnim mjerama smanjen broj jedinica na lokalnoj razini – u Grčkoj npr. s 1033 na 325, u Danskoj s 271 na 98, u Latviji s 586 na 119, dok je u trećoj skupini zemalja dana prednost dobrovoljnom spajanju i poticanju suradnje među općinama. U tu skupinu spadaju npr. Italija i Finska.

Utjecaj teritorijalnih reformi na stupanj decentralizacije pritom je bio dvojak. U većini zemalja teritorijalna je reforma provedena istodobno s prenošenjem većih ovlasti za obavljanje javnih funkcija na niže razine vlasti. Okrupnjavanje do kojeg su dovele teritorijalne reforme služilo je jačanju fiskalnih i administrativnih kapaciteta novih lokalnih jedinica za obavljanje većeg obujma zadataka. No, u nekim zemljama više obveza nije pratilo i više financijskih sredstava pa su izostali pozitivni učinci reformi na kvalitetu usluga na lokalnoj razini, a ponegdje je zbog nastojanja da se postignu što veće financijske uštede povećana kontrola središnje nad lokalnom državnom razinom što je dovelo do svojevrsne recentralizacije.

2) Stupanj teritorijalne fragmentacije u Hrvatskoj je iznad prosjeka, ali oko medijana za zemlje EU. Teritorijalnu reformu ne treba provoditi kako bismo bili sličniji drugima, nego da se građanima osigura dostupnost i što viša, ali ujednačena kvaliteta lokalnih javnih dobara i usluga.

U Hrvatskoj se kao glavni motivi za teritorijalni preustroj najčešće navode oni vezani uz funkcioniranje lokalne samouprave ili oni vezani uz učinkovitost pružanja javnih usluga na lokalnoj i regionalnoj razini. Kada se govori o prvom, polazi se od tvrdnje da je postojeći sustav lokalne i regionalne samouprave, s 555 jedinica lokalne i 21 jedinicom regionalne samouprave suviše fragmentiran i složen. Sustav dodatno usložnjava to što se i tijela državne uprave putem ureda državne uprave u županijama, područnih jedinica ministarstava, ispostava državnih ureda i područnih ureda državnih upravnih organizacija također pojavljuju i na regionalnoj, odnosno lokalnoj razini.

Kada se pak govori o učinkovitosti, smatra se da se u geografski i brojem stanovnika malim općinama, gradovima pa i županijama ne mogu postići ekonomije obujma te bi okrupnjavanje lokalnih jedinica moglo rezultirati financijskim uštedama ili pružanjem kvalitetnijih usluga uz iste troškove.

Iako su oba ova argumenta u prilog teritorijalnog preustroja racionalna o njima bi trebalo raspravljati uvažavajući dvije osnovne uloge jedinica lokalne i regionalne samouprave, a to su osiguravanje primjerene razine lokalnih javnih dobara i usluga te omogućavanje participacije građana u demokratskom procesu na njima bliskoj razini. To znači da se teritorijalni preustroj ne bi smio svesti na mehaničko ukidanje lokalnih jedinica koje npr. nemaju dovoljne vlastite fiskalne kapacitete jer takav preustroj ne bi zadovoljio načelo blizine lokalnih jedinica građanima kao jedno od osnovnih načela decentralizacije.

Za kvalitetno ispunjavanje uloge lokalnih jedinica nije dovoljno promijeniti teritorijalni ustroj, već i jedinicama dodijeliti jasno određene zadatke primjerene njihovim sposobnostima, za to predvidjeti odgovarajuća financijska sredstva te osigurati da se u slučaju eventualnog okrupnjavanja jedinica građanima ponudi ujednačena razina dostupnih lokalnih usluga boljom organizacijom poslova i primjenom inovativnih rješenja kao što je npr. mobilno zdravstvo, e-uprava i sl.

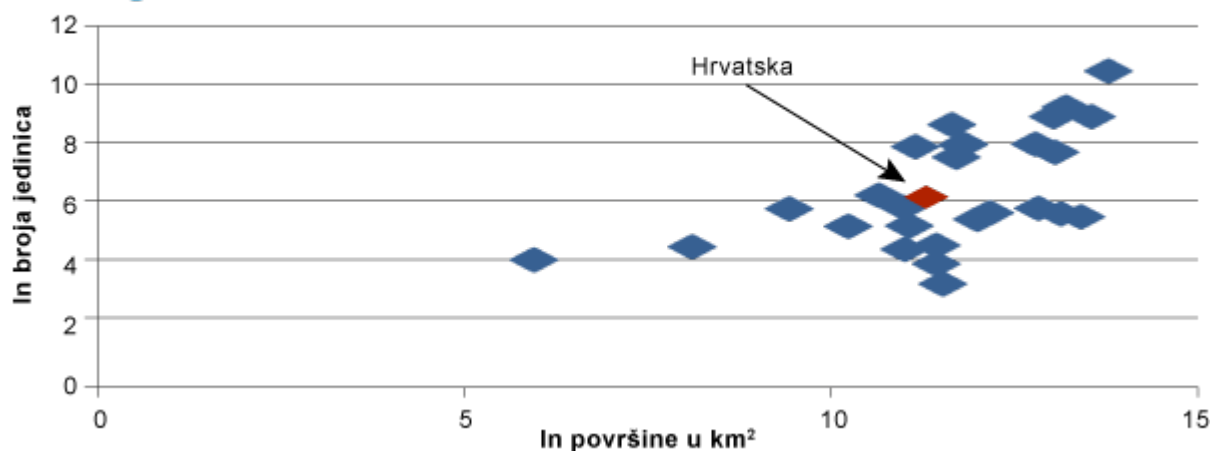
Po teritorijalnoj fragmentiranosti Hrvatska u prosjeku europskih zemalja

S druge strane, kao razlog protiv teritorijalnog preustroja obično se navodi da su općine, gradovi i županije u postojećem ustroju uspjele ostvariti određene infrastrukturne projekte na lokalnoj i regionalnoj razini te unaprijediti stupanj razvitka lokalnih zajednica. Taj argument je slab jer je neprovjerljiv – ne može se sa sigurnošću tvrditi da neki drugačiji teritorijalni ustroj ne bi imao i bolje rezultate. Iza navedenog argumenta najčešće se, nažalost, skriva težnja lokalnih političara da zadrže svoje pozicije i oslonac njihovim političkim opcijama u lokalnim izbornim bazama.

Usporedba teritorijalne fragmentiranosti Hrvatske s onom drugih europskih zemalja ne pokazuju da Hrvatska u tom pogledu značajno odudara od drugih europskih zemalja. Zemlje Europske unije nalaze se u rasponu od Češke u kojoj u lokalnim jedinicama najniže razine u prosjeku živi 1,7 tisuća stanovnika, do Velike Britanije u kojoj u lokalnim jedinicama prosječno živi 165 tisuća stanovnika. Prosječna površina lokalnih jedinica varira od 4,6 kilometara četvornih do 2250 kilometara četvornih. U pogledu prosječne veličine općine/grada Hrvatska se nalazi ispod prosjeka za EU, ali negdje na sredini distribucije, što je vidljivo iz Slika 1 i 2 koje prikazuju omjere broja lokalnih jedinica i površine, odnosno broja stanovnika u članicama EU-a.

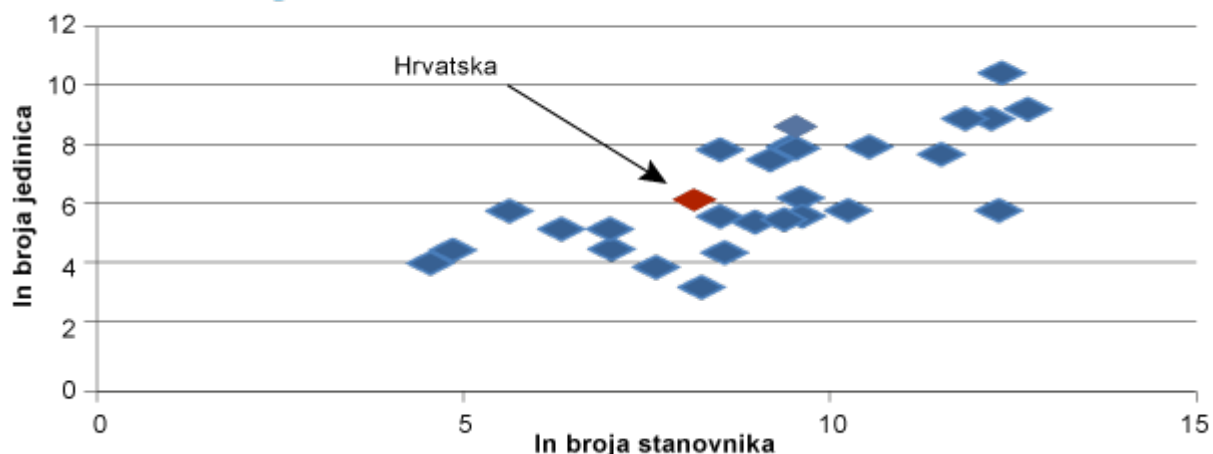
Odluka o provedbi teritorijalne reforme, neovisno o prisutnim europskim trendovima, mora se stoga temeljiti ne na težnji da budemo slični drugima, nego na autentičnom, vlastitom hrvatskom uvjerenju o potrebi za provedbom teritorijalne reforme te jasnim i razumljivim ciljevima, tijeku i elementima reforme.

Odnos broja lokalnih jedinica i površine, za članice EU-28, 2011. godina

Izvori: CES Ifo DICE Report, Eurostat, OECD, razni izvori

Odnos broja lokalnih jedinica i broja stanovnika, za članice EU-28, 2011. godina

Izvori: CES Ifo DICE Report, Eurostat, OECD, razni izvori

3) Postizanje kratkoročnih ušteda nije ispravan motiv za reforme, a za uspjeh reformi presudna je potpora širokog kruga dionika.

Iskustva zemalja koje su u posljednjih desetak godina uspješno provele teritorijalne reorganizacije, odnosno smanjile stupanj fragmentiranosti nižih razina vlasti instruktivna su za zemlje koje, poput Hrvatske, razmatraju provedbu takve reforme. Zanimljivo je da su iskustva pokazala da reforme ne dovode do

smanjenja ukupnih javnih rashoda, čak i kada je osnovni motiv reformi povećanje efikasnosti. Dapače, uz iznimku reforme provedene u Irskoj, sve nedavne reforme uzrokovale su barem privremeno više rashode središnje države za pomoći lokalnim jedinicama, a time i porast ukupnih javnih rashoda.

Nadalje, pokazalo se da su uspjele samo one reforme kod kojih je, uglavnom zahvaljujući jasnoj komunikaciji ciljeva reformi a osobito kriterijima za spajanje lokalnih jedinica, postignut zadovoljavajući stupanj konsenzusa među dionicima reformi.

Iz tuđih iskustava možemo, za početak, izvući dvije bitne pouke. Prvo, za provedbu teritorijalne reforme bitno je imati prave motive, pri čemu pravi motiv barem u kratkom roku ne može biti smanjenje javnih rashoda. Reforme su, naprosto, povezane s tranzicijskim troškom i koristi od ekonomija obujma postižu se tek u dužem roku.

Drugo, reforme ne mogu uspjeti ako se ne osigura potpora njihovoj provedbi. Za uspjeh reformi u hrvatskom je društvu, nesklonom promjenama i duboko podijeljenom po različitim osnovama, potrebno mnogo kvalitetne komunikacije i jasne političke volje. Ako tih nužnih sastojaka nema, vrijeme i energiju bilo bi bolje usmjeriti na neka druga reformska područja u kojima postoji veći stupanj političkog suglasja, a time i šansi za uspjeh.

UPOZORENJE

NUŽNA JE REFORMA SUSTAVA Za mirovine svake godine fali 14 milijardi kuna, prijeti nam rast PDV-a na 30%

Autor: Adriano Milovan

Arhiva CROPIX

Ne nastavi li Hrvatska s mirovinskom reformom, životni standard umirovljenika, ali i ostalih građana nastavit će se urušavati, a stanje u državnoj blagajni bit će iz godine u godinu teže. Upozorenje je to stručnjaka za mirovinski sustav, ali i neovisnih ekonomista, koji upozoravaju da negativni demografski trendovi i niska stopa aktivnosti stanovništva poput tempirane bombe prijete održivosti mirovinskog sustava.

- Ako se ne nastavi s mirovinskom reformom, onda možemo očekivati daljnje smanjivanje mirovina te još veće probleme za državni proračun. U konačnici ćemo možda morati povisiti i stopu PDV-a na 30 posto, oporezivanje plaća će rasti, a gospodarski rast bit će manji nego što bi mogao biti - upozorava jedan naš sugovornik iz mirovinskih fondova.

- Nedovoljan iznos za mirovine jedan je od glavnih uzroka velikog proračunskog deficita i javnog duga. Demografski trendovi su loši, hrvatsko stanovništvo stari. S druge strane, imamo nisku stopu aktivnosti stanovništva, jednu od najnižih u EU - kaže Predrag Bejaković iz Instituta za javne financije. Dodaje da su posljedice takvoga stanja velik pritisak na javne financije, ali i manje novca za razvoj.

Posebna prava

Iako ovakva upozorenja zvuče alarmantno, a po mnogo čemu i apokaliptično, ona nisu neutemeljena. Već i podatak Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO), po kojem je odnos broja korisnika mirovina i osiguranika pao na samo 1:1,15, što znači da na jednog umirovljenika dolazi, statistički gledano, samo 1,15 radnika, razlog je za uzburu. Posljednji podaci HZMO-a, oni s kraja prošle godine, pokazuju da je broj korisnika mirovina dosegao gotovo 1,23 milijuna, a broj osiguranika iznosio je nešto više od 1,41 milijun. Ništa više optimizma ne ulijeva ni podatak da se mirovinskim doprinosima prikupi samo oko 60 posto novca potrebnog za isplatu mirovina. Tako je, prema podacima HZMO-a, u 2014. za isplatu mirovina trebalo oko 36,4 milijardi kuna, dok se iz doprinosa istodobno prikupilo nešto više od 22,3 milijarde kuna. To znači da samo za mirovine godišnje i nakon poboljšanja naplate doprinosa, nedostaje više od 14 milijardi kuna, koje se onda osiguravaju iz poreza i drugih izvora. I dublji pogled u stanje hrvatskog mirovinskog sustava izaziva

zabrinutost. Već i podatak da starosnu mirovinu prima tek otprilike svaki drugi umirovljenik, dok ostali primaju invalidsku, obiteljsku ili neki drugi oblik mirovine, ne zvuči optimistično. Posebno brine velik broj onih koji primaju mirovine po posebnim propisima. Kada se tome doda i podatak da svega 13,4 posto hrvatskih umirovljenika ima 40 ili više godina staža, te da je samo 45 posto korisnika starosne mirovine u mirovinu otišlo nakon što je ostvarilo za to potrebnu starosnu dob, jasno je da razloga za zabrinutost itekako ima.

Održivost sustava

- Hrvatska praktično ima dva mirovinska sustava: jedan, u kojem se mirovine isplaćuju iz doprinosa, i drugi, u kojem se iznosi za mirovine osiguravaju iz poreza - kaže Mirando Mrsić, donedavni SDP-ov ministar rada i mirovinskog sustava, koji međutim vjeruje da je proračun čak i s mirovinskim sustavom kakav imamo danas održiv.

- Mogli bismo reći da je današnji mirovinski sustav u Hrvatskoj održiv. Dugoročne projekcije pokazuju da će on zadržati stabilnost, odnosno da će se u budućnosti čak i smanjivati izdaci za mirovine iz državnog proračuna, i to usprkos negativnim demografskim trendovima. Naime, zbog očekivanog rasta zaposlenosti, produžavanja radnog vijeka, sporijeg rasta mirovina od rasta gospodarstva, te aktiviranja isplate dijela mirovina iz drugog stupa, doći će do smanjivanja isplata mirovina iz prvog stupa, odnosno iz državnog proračuna, mjereno njihovim udjelom u BDP-u. No istovremeno projekcije pokazuju da će, pod pretpostavkom zadržavanja sadašnjih zakonskih rješenja, takav rezultat biti ostvaren uz osjetno smanjivanje relativne visine mirovine. Tako će omjer između prosječne starosne mirovine i prosječne plaće dodatno pasti i biti jedan od najnižih u EU - objašnjava Danijel Nestić iz Ekonomskog instituta.

Naši sugovornici se slažu da je krajnji trenutak da se nešto napravi. To je posao koji čeka kako sadašnju Vladu, posebno njene glavne protagoniste u ovom području - Nadu Šikić, novu ministricu rada i mirovinskog sustava, te Zdravka Marića, ministra financija.

Raditi dulje

Pritom naši sugovornici izlaz vide u jačanju drugog i trećeg mirovinskog stupa, ali i u reformama na tržištu rada, koje će omogućiti da ljudi dulje rade. Sve to međutim podrazumijeva niz različitih mjera, čiji će se rezultati osjetiti tek na duge staze. - Problemi mirovinskog sustava ne mogu se riješiti u kratkom roku. Tu nema kratkoročnih rješenja - poručuje Mrsić.

- Buduće mirovine morale bi osigurati fiskalni prostor za rast mirovina u budućnosti. One bi mogle ići u tri smjera: promoviranje dužeg radnog vijeka, vođenje odgovorne fiskalne politike i postupno jačanje drugog stupa. Tako bi povećanje radnog staža povećalo razdoblje uplate doprinosa i slijedom toga i mirovine. Zato treba ograničiti i obeshrabriti prijevremeno umirovljenje - smatra Nestić. Za jačanje drugog mirovinskog stupa zainteresirani su i u mirovinskim fondovima, u kojima već godinama (bezuspješno) traže povećanje doprinosa za taj stup. Po njima, optimalna stopa izdvajanja za drugi stup bila bi 10 posto, a do nje bi se došlo postupno - tako da se stopa izdvajanja za taj stup poveća za po jedan postotni bod kad stopa rasta gospodarstva iznosi dva ili više posto. Nadalje, mirovinci od države očekuju da im da veći impuls za ulaganja. Država bi to mogla napraviti kroz ubrzanje privatizacije i monetizaciju autocesta. Ovdje valja podsjetiti da je i nova Vlada na čelu s premijerom Tihomirom Oreškovićem najavila da u ovoj godini od boljeg korištenja državne imovine želi prikupiti oko pola milijarde eura. Upravo bi tu obvezni mirovinski fondovi, u kojima se dosad, prema podacima Hanfe, "nakupilo" oko 74 milijarde kuna, mogli odigrati ključnu ulogu.

Ulaganja

- Mirovinski fondovi su svakako zainteresirani i za ulaganje u HEP, i za kupnju državnih dionica u Podravci i Končaru, kao i za monetizaciju autocesta - kaže naš sugovornik iz mirovinskih fondova. Izlaz svakako leži i u jačanju trećeg stupa, odnosno dobrovoljne mirovinske štednje. - Promoviranje trećeg stupa, odnosno

dobrovoljne štednje za mirovinu, ali i drugih oblika štednje za starije dane, moglo bi dovesti do jačanja ovog izvora primanja u starosti - napominje Nestić. Kada je pak riječ o kratkoročnim mjerama, Mrišić ističe da je već njegova Vlada, među ostalim, poradila na smanjivanju broja odlazaka u invalidsku mirovinu. Na početku mandata Vlade Zorana Milanovića, ističe, u invalidsku je mirovinu godišnje odlazilo oko 12.000 ljudi, a na kraju mandata gotovo četiri puta manje - oko 3500. Ipak, ključne mjere koje bi trebale osigurati održivost mirovinskog sustava leže u reformama na tržištu rada. Analize, podsjeća Mrišić, pokazuju da je potrebno 1,7 do 1,9 milijuna zaposlenih da bi ovakav mirovinski sustav bio stabilan i održiv.

I Bejaković smatra da su nužne mjere koje će potaknuti promjene na umrtvljenom tržištu rada. Neke od tih mjera trebale bi biti usmjerene i na zadržavanje starijih zaposlenika.

Poticajne mjere

- Država treba poticati poslodavce da zadrže starije radnike - zaključuje Bejaković. Jačanje drugog i trećeg mirovinskog stupa, te mjere na tržištu rada smanjile bi pritisak mirovinskog sustava na javne financije. Tako bi više novca u proračunu ostalo za druge namjene, poput investicija, školstva i zdravstva.

Previše je povlaštenih mirovina

Zlatno doba 'države blagostanja', u kojem je Europa uživala proteklih desetljeća, gotovo je, ocijenili su analitičari Raiffeisena kada su prije otprilike godinu dana objavili analizu hrvatskog mirovinskog sustava. I u drugim zemljama, kao i u Hrvatskoj, čavle u lijes države blagostanja zabilo je ponajprije starenje stanovništva. U hrvatskom slučaju, 'čavli' su bili i rješavanje viška zaposlenih njihovim prijevremenim umirovljenjem, što je posebno tijekom '90-ih godina bila uobičajena praksa, kao i velik broj umirovljenika po posebnim propisima. Drugim riječima, posljedice tranzicije i rata u Hrvatskoj su se rješavale i masovnim odlascima u prijevremenu mirovinu. No, to je stvorilo jak pritisak ne samo na mirovinski sustav, nego i na stabilnost javnih financija. Posljedica toga su i male mirovine, s kojima umirovljenici jedva krpaju kraj s krajem. Zbog svega toga, budući umirovljenici morat će sami u znatno većoj mjeri razmišljati kako si u starosti osigurati veću mirovinu. Na to upozorava i Bejaković. - I građani moraju biti svjesni da su zapravo u znatnoj mjeri sami odgovorni za svoju mirovinu - zaključuje on.

II. I III. STUP Zamrznite ih i imamo novi problem

Ideje da se novcem iz drugog mirovinskog stupa, bilo zamrzavanjem uplata u njega, bilo njegovim ukidanjem, krpaju proračunske rupe, naši sugovornici redom odbacuju kao štetne. - Ako se zamrzne ili ukine drugi stup, to će olakšati sadašnju fiskalnu situaciju, ali će budući proračun opteretiti obvezom dodatnih isplata za mirovine, čime se zatvara prostor za njihovo eventualno povećanje. Uz to, drugi stup ima potencijal generirati više mirovine od prvog stupa jer je tržišna kapitalizacija u mirovinskim fondovima u pravilu viša od rasta gospodarstva, odnosno od povećanja koje garantira sadašnja formula izračuna i usklađivanja mirovina iz prvog stupa. Ak se drugi stup zamrzne, zamrzava se i njegov potencijal generiranja viših mirovina - napominje Nestić. - Ideja zamrzavanja ili ukidanja drugog stupa je katastrofalna, a posljedice toga snosili bismo svi - ocjenjuje Bejaković. - To bi bio oblik nacionalizacije u najgorem obliku. Na taj bi se način ugrozila budućnost mladih ljudi i njihove mirovine - zaključuje Mrišić. Umjesto toga, stručnjaci smatraju da izlaz leži upravo u suprotnom - u jačanju drugog stupa. To je, podsjećaju, i bio jedan od ciljeva mirovinske reforme, kada je ona pokretana.

NAJSIROMAŠNIJE ŽUPANIJE

Imaju Belupo i Podravku, ali i najslabiji rast BDP-a u državi

Autor: Ljubica Gatarić

Županije koje na svom području imaju mnogo prerađivačke industrije životare i imaju najslabiji gospodarski rast

Foto: Ilustracija: Igor Kralj/PIXSELL

Najsiromašnja hrvatska županija, Brodsko-posavska, tri je puta slabija od najbogatijeg Zagreba, još su jednom potvrdili službeni statistički podaci o hrvatskom BDP-u na razini županija. Tako velike razlike u razvijenosti među pojedinim regijama tipične su za nove tranzicijske države, pa i Hrvatsku, koja je još k tome opterećena dugogodišnjom recesijom. Pogled unazad, na osnovi podataka o regionalnom BDP-u u razdoblju od 2000. do kraja 2013., otkriva kako se lokalne vlasti, ali i Vlada u Zagrebu moraju dodatno angažirati u dijelovima zemlje koji se mogu opisati kao crne rupe.

Najbrže rastao Zadar

Usporedba rasta BDP-a unazad petnaest godina pokazuje, međutim, da se Koprivničko-križevačka županija, usprkos tome što je sjedište velikih privrednih sustava Belupa i Podravke, svrstala među najveće hrvatske gubitnike. BDP te županije povećao se od 2000. godine samo za trećinu (mjereno rastom BDP-a), odnosno 45 posto ako se taj BDP podijeli po broju stanovnika kojih je očito sve manje i manje pa su oni koji ostaju statistički neznatno bogatiji. U tom je razdoblju siromašnja Virovitičko-podravka županija ostvarila 37 posto rasta, Požeško-slavonska 39 posto, što bi morao biti alarm za sve razine politike u toj županiji. Slika Koprivničko-križevačke županije ujedno je i slika naše prerađivačke industrije. Tamo se, primjerice, u

industriji stvori 38 od 100 kuna bruto dodane vrijednosti što je, očito, karta koja vodi u siromaštvo i stagnaciju. Najbrži rast BDP-a u zadnje desetljeće i pol imala je Zadarska županija koja je za 2,2 puta povećala vlastiti BDP, slijedi je Dubrovačka županija gdje je BDP skočio 2,09 puta, Zagreb koji je također među rijetkim sredinama koje su udvostručile vlastiti BDP (106 posto). Šibensko-kninska županija također je među sredinama koje su udvostručile svoj BDP, a Istarska, Primorska i Splitsko-dalmatinska županija rasle su 82-83 posto. Međimurska županija (85 posto) razvijala se brže od Varaždinske (62 posto), Osječko-baranjska županija u plusu je 77 posto, a Vukovarsko-srijemska 66 posto.

Ovisni o javnom sektoru

Analitičar Ekonomskog instituta Željko Lovrinčević ističe kako stanje po županijama otkriva da su prerađivačka industrija i poljoprivreda doživjele veći udar od, primjerice, građevine, nekretninskog biznisa ili hotelijerstva na kojima jadranska Hrvatska temelji svoj rast.

– Umjesto da se smanjuju razlike, po razini standarda se povećavaju. Regionalna politika nije uspjela nivelirati postojeće razlike, što je uz postojeću podjelu teško i učiniti. Ako se gleda ekonomska homogenost i klimatološki uvjeti, Hrvatska bi trebala imati pet do šest regija – ističe Željko Lovrinčević

Jučer objavljeni podaci otkrivaju koliko su neke županije bolno ovisne o državi i javnom sektoru. Primjerice, 23 od 100 kuna dodane vrijednosti u Karlovačkoj županiji dolazi od javnog sektora, odnosno bolnica, škola i javnih ureda, u Vukovarsko-srijemskoj županiji 22, Brodsko-posavskoj 20, a jednoj Istarskoj ili Primorsko-goranskoj županiji 11. Na drugoj strani spektra, u brzorastućim Šibensko-kninskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji, svaka peta nova kuna dolazi iz nekretnina.

USPOREDBE S EU

JE LI MINIMALNA PLAĆA U HRVATSKOJ DOISTA PREVISOKA? IFO institut predložio je ukidanje minimalca, no ne slažu se svi

Autor: Kristina Turčin

Preživljavanje s minimalnom plaćom u Hrvatskoj je iznimno teško

Foto: Danijel Soldo/CROPIX

Je li minimalna plaća, koja iznosi 3120 kuna bruto, u Hrvatskoj previsoka te predstavlja prepreku većem zapošljavanju i poticaj sivoj ekonomiji ili je primjereni, nužno potrebni mehanizam socijalne zaštite radnika na najlošije plaćenim radnim mjestima? Polemika je to koja se već godinama vodi u Hrvatskoj, a i svjetski stručnjaci i analitičari o tome imaju dijametralno suprotne stavove.

- Velik broj neovisnih istraživača i analitičara smatra da ne postoji negativan utjecaj rasta minimalne plaće na zaposlenost, pri čemu ističu i njene pozitivne efekte, odnosno utjecaj na općenit rast plaća i rast potrošačke moći građana. Razna pitanja otvara i upravo dovršena Studija o utjecaju minimalne plaće na zapošljavanje, produktivnost i životni standard radnika u Republici Hrvatskoj, koju je na zahtjev Ministarstva rada i mirovinskog sustava izradio Ekonomski institut - kažu u Ministarstvu rada.

Minhenski prijedlog

Studija još uvijek nije predstavljena javnosti no, kako kažu u Ministarstvu, otvara niz pitanja koja treba raspraviti - od same definicije minimalne plaće, utjecaja radnog učinka na njenu visinu, potrebu da se određuje jedna, jedinstvena minimalna plaća na nacionalnoj razini ili za svaki sektor posebno, pa sve do interakcije minimalne plaće i socijalnih naknada.

- Tek kada se ta otvorena pitanja rasprave sa socijalnim partnerima, slijedom iznesenih prijedloga i postignutih dogovora moći će se pristupiti izmjenama postojećeg normativnog okvira koji uređuje minimalnu plaću. Pritom se može očekivati da će i nadalje o visini minimalne plaće, nakon konzultacija sa socijalnim partnerima, odlučivati Vlada Republike Hrvatske jer se radi o jednom od socijalno zaštitnih instrumenta ukupne socijalne politike - najavljuju u Ministarstvu.

Naime, minhenski Ifo institut, od kojeg je HDZ (stranka iz koje dolazi aktualna ministrica rada Nada Šikić) prije izbora zatražio analizu gospodarskog stanja u Hrvatskoj te preporuke za njegovo poboljšanje, među ostalim je predložio i ukidanje jedinstvene minimalne plaće, koju sada u Hrvatskoj donosi Vlada. Svoj su prijedlog obrazložili činjenicom da veliki broj radnika u Hrvatskoj radi za minimalnu plaću, što - kako to tumače stručnjaci Ifo instituta - znači da poslodavci imaju velikih problema isplatiti čak i minimalnu plaću, iz čega pak zaključuju da je ona - previsoka. Kao takva, tvrde, dio poslodavaca primorava da drži radnike "na crno", jer su im na taj način puno jeftiniji. Kad minimalna plaća ne bi bila propisana, zaključuju njemački analitičari, suzbio bi se dobar dio sive ekonomije.

Također su predložili da se u pregovorima s Vladom dogovore granske minimalne plaće za pojedine djelatnosti, kako bi se ipak zaštitila minimalna razina prihoda kod pojedinih djelatnosti. Preporučuju da se za skupine stanovništva koje se najteže zapošljavaju - mlade bez iskustva i one starije od 50 godina - propiše dodatno snižena minimalna plaća kako bi se poslodavcima isplatilo zapošljavati baš te kadrove.

Možda bi provedba tih preporuka doista dovela do rezultata kakve predviđa Ifo institut - smanjenja sive ekonomije i povećanja zaposlenosti kadrova koji se najteže zapošljavaju. Međutim, kako upozoravaju sindikati, gotovo je sigurno da bi takav razvoj događaja, u kojem bi se ukinula ili smanjila minimalna plaća, doveo do potpunog rušenja cijene rada u Hrvatskoj. Istovremeno - ne i do rušenja cijene života.

Preživljavanje s minimalnom plaćom u Hrvatskoj je iznimno teško - znaju svi koji trebaju spojiti mjesec sa 3120 kuna bruto. A da je Hrvatska, prema standardu osoba s minimalnom plaćom, u donjoj trećini ljestvice država Europske unije pokazala je i prošlotjedna analiza Eurostata.

Minimalna bruto plaća za puno radno vrijeme osobe u Hrvatskoj u siječnju 2016. godine iznosila je 408 eura - što je osma najniža minimalna plaća u Europskoj uniji. U rangu je slovačkog minimalca, nešto viša od češkog, gotovo upola manja od slovenske minimalne plaće i miljama udaljena od one u Nizozemskoj, koja iznosi nešto više od 1500 eura.

No to su apsolutni iznosi - radi se o državama različitog općeg standarda, cijena i mogućnosti. Zato su mnogo zanimljiviji podaci o udjelu iznosa minimalnih plaća u prosječnim plaćama, kao i podaci o udjelu radnika koji za taj, najmanji zagarantirani iznos, doista rade. Kad se promatra udio "visoke hrvatske minimalne plaće" u prosječnoj hrvatskoj plaći, Hrvatska je ponovno pri dnu europske ljestvice: minimalna plaća iznosi 38 posto prosječne plaće. Ono što još više zabrinjava jest činjenica da je, unatoč niskom udjelu minimalne plaće u prosječnoj plaći, Hrvatska među državama s višim udjelom radnika koji rade za taj minimalni iznos - a njihov broj, potvrđuju u Ministarstvu rada im mirovinskih sustava, posljednjih godina dodatno raste.

Tako, usporedbe radi, u Hrvatskoj svaki deseti radnik radi za minimalnu plaću koja iznosi tek nešto više od trećine prosječne bruto plaće, dok, primjerice, u Nizozemskoj za minimalac radi samo 3,5 posto radnika, iako je minimalac 43 posto prosječne nizozemske plaće. U Grčkoj je minimalna plaća veća od hrvatske u apsolutnim iznosima (nakon ozbiljnog pada u kriznim godinama iznosi 684 eura, oko 280 eura više od hrvatske), čini 50 posto prosječne grčke plaće, a za nju ipak radi tek - dva posto svih radnika!

Slovincima najviše

Najveću minimalnu plaću u odnosu na prosječnu plaću ima Slovenija, u kojoj minimalac čini 51 posto prosječne plaće. Za taj iznos radi velik udio radnika - njih čak 18 posto, ili gotovo svaki peti. Međutim, kad bi minimalna plaća u Hrvatskoj iznosila 51 posto prosječne bruto plaće, to bi značilo da iznosi 4160 kuna. Kad bi pak bilo tako, udio radnika koji bi radili za tu plaću bio bi bitno veći od slovenskih 18 posto.

Zanimljivo je, kako su nam priopćili iz Ministarstva rada i mirovinskih sustava, da Studija koju su napravili na Ekonomskom institutu - a koja će tek biti dostupna javnosti - ukazuje na to da minimalac nije prepreka zapošljavanju u Hrvatskoj, a da njezin iznos i kontinuirani rast iz godine u godinu ima pozitivan utjecaj na standard i potrošnju (ona prirodno raste što su primanja građana veća), ali i na opću politiku plaća, jer su plaće u velikom dijelu realnog sektora vezane uz minimalnu plaću (najniži koeficijent u firmi je obično iznos minimalne plaće, a ostale plaće se izvode iz njega: kako raste minimalna plaća, automatski rastu i ostale plaće).

Radna motivacija

Treba očekivati i da je analiziran i utjecaj visine minimalne plaće na radnu motivaciju pojedinih grupa građana. Naime, jedan od glavnih argumenata pobornika tvrdnji da je minimalac previsok jest da su današnje socijalne naknade (osobito za višečlane obitelji) u Hrvatskoj takve da je onima s lošim obrazovanjem, koji ne mogu naći posao plaćen više od minimalca, isplativije ne raditi i živjeti od socijalne pomoći nego živjeti s minimalcem.

Međutim jednostavna analiza pokazuje da sadašnji minimalac može destimulirati doista najuži krug najlošije obrazovanih i socijalno najugroženijih osoba. Radno sposobna osoba bez posla, koja živi sama od socijalne pomoći, mjesečno prima 800 kuna - dakle, bitno manje od minimalne plaće - te joj je itekako u interesu da radi. Tek kod osobe bez ikakve imovine i primanja, koja je u braku s radno nesposobnom osobom s kojom ima šestero maloljetne djece, iznos minimalne plaće destimulirajući je za rad: na ime socijalnih naknada sada primaju gotovo jednako kao i kad bi se ta osoba zaposlila. Dok nitko ne radi, primaju 2940 kuna socijalne pomoći i još 1600 kuna dječjih i pronatalitetnih doplataka. Kad bi se jedan roditelj zaposlio i primao minimalnu plaću, izgubili bi pravo na socijalnu pomoć; pravo na dječje doplatke imali bi i dalje.

BEZ KUNE U DŽEPU

Hrvatska euro uvodi najranije 2023.

Autor: Frenki Laušić

Prelazak na euro nije moguć već 2020., ali se, u najboljem scenariju, do tada mogu stvoriti uvjeti za ulazak u tehničku proceduru prelaska na zajedničku europsku valutu.

To je odgovor kojeg smo dobili od Borisa Vujčića, guvernera Hrvatske narodne banke, kao i od nekolicine drugih ekonomista, na pitanje jesu li premijer Tihomir Orešković, ali i predsjednica Kolinda Grabara Kitarović realni kada najavljuju uvođenje eura do 2020.

Ambiciozan plan

Pritom guverner nije izričito naveo godinu u kojoj bi Hrvatska mogla prijeći na euro, ali ako zbilja uspijemo u dosta ambicioznom naumu da 2020. uđemo u takozvani 'tečajni mehanizam', tada bi već 2022. ili 2023. mogli ostati članica eurozone.

To nam je potvrdio i Velimir Šonje, direktor konzultantske kuće Arhivanalitike, ali su i on, kao i Zrinka Matijević Živković, direktorica Direkcije za ekonomske analize RBA, te Maruška Vizek s ekonomskog instituta, naveli kako je zbilja riječ o iznimno ambicioznoj ideji koju će biti vrlo teško ostvariti.

Boris Vujčić nam je rekao kako mogućnost uvođenja eura ovisi o spremnosti da ozbiljno pristupimo procesu ispunjavanja Nacionalnog plana konvergencije i Nacionalnog programa reformi kojima bi realizirali tehničke pretpostavke prelaska na euro, prvenstveno one strukturne promjene koje bi omogućile povećanje potencijalne stope rasta gospodarstva.

'Da bi uopće mogli doći u poziciju prelaska na euro, najprije bi morali tijekom dvije godine značajnije smanjivati udjel javnog duga u BDP-u, s time da projekcije pokazuju da je takav trend održiv u srednjem roku i potom pristupiti razgovorima za ulazak u tečajni mehanizam (eng. Exchange Rate Mechanism – ERM II).

Nakon ulaska u ERM II, tijekom iduće dvije godine moramo zadovoljiti takozvane Maastrichtske kriterije koji se odnose na stopu inflacije, dugoročne kamatne stope, proračunski deficit, javni dug i stabilnost tečaja kune prema euru.

'Do 2020. nećemo ući u Europsku monetarnu uniju, ali bi mogli ući u ERM II, što bi doista značilo efektivan početak priprema za uvođenje eura, o čemu smo i razgovarali premijer i ja. Uglavnom, u Nacionalnom planu konvergencije i Nacionalnom programu reformi naglasak mora biti na održivom smanjenju udjela javnog duga u BDP-u, odnosno o strukturnim reformama na povećanju konkurentnosti gospodarstva, odnosno povećanju stope rasta produktivnosti, koji su i ključni preduvjeti za održivo smanjenje udjela javnog duga u BDP-u.

Na taj način ti dokumenti mogu, i po mom mišljenju trebaju, postati okosnica srednjoročne ekonomske politike, koja je, bez obzira na uvođenje eura, koje ovisi, što ne treba zaboraviti, i o stanju u eurozoni, poželjan cilj, istaknuo je guverner.

Velimir Šonje nam je rekao kako u potpunosti podržava vraćanje uvođenja eura kao strateškog cilja. 'Osim što je to naša obaveza kao države članice, težnja ka euru vraća fiskalnu disciplinu i strukturne politike u fokus ekonomske politike. Riječ je o pokretnoj meti i u tom je smislu manje važno hoćemo li uvesti euro koju godinu prije ili kasnije.

Najvažnije je imati strateški cilj i rezon zašto se neke mjere poduzimaju, a neke ne. Uostalom, manje zemlje članice koje imaju euro i kakvu takvu fiskalnu disciplinu imaju i rast i za barem dva postotna poena niže kamate nego Hrvatska pa je već i ta činjenica pokazatelj zašto ovaj cilj ima smisla, naglasio je Šonje, dodajući kako bi valjalo napraviti velike pomake u organizaciji države da taj cilj ostvarimo 2022.

Peta brzina

Zrinka Matijević Živković također napominje kako se radi o hvale vrijednoj zamisli, ali da će u realnosti to biti jako teško provesti. To bi značilo da država i kod konsolidiranja državnog proračuna i u provođenju strukturnih reformu mora ubaciti u petu brzinu, te da ne dođe do nekih vanjskih negativnih šokova, kazala nam je direktorica Direkcije RBA.

Maruška Vizek tvrdi, pak, kako samo za stabiliziranje duga na sadašnjim razinama u ovoj godini treba postići primarni suficit od oko 4,5 milijardi kuna, dok smo u 2015 bili u primarnom deficitu od oko 4,5 milijarde kuna.

'To znači da bi u idućim godinama primarni suficit trebao iznositi oko deset milijardi kuna ako želimo smanjivati udjel javnog duga u BDP-u za oko dva postotna poena godišnje», istaknula je Maruška Vizek, dodajući kako takvu politiku može provoditi samo čvrsta Vlada, dok 'sadašnja Vlada ne može izabrati niti ministra obrane'.

ŠTO UTJEČE NA BDP?

Hrvatski je rast na klimavim nogama, daleko smo od pravog zamaha

Autor: Zoran Korda

Izvor: Pixsell Dpa/Pixell, Autor: Dpa/Pixell

Premda i Europska komisija i Vlada očekuju ubrzanje gospodarskog rasta u Hrvatskoj u 2016. godini, sve je više signala prema kojima takva očekivanja nisu utemeljena u realnim kretanjima. Pojedini stručnjaci upozoravaju da je prošlogodišnji skok BDP-a rezultat sretnih okolnosti, a i sama Komisija u svom aktualnom izvješću zaključuje da je dugoročni potencijal rasta hrvatskog gospodarstva ispod jedan posto zbog brojnih strukturnih slabosti reformi u Hrvatskoj. Kazala je kako ima prostora za poboljšanja, ali da temelj te reforme, tri mirovinska stupa - ne bi trebalo dovoditi u pitanje.

Gostujući u emisiji *Otvoreno*, predsjednik udruge Hrvatski izvoznici Darinko Bago komentirao je Vladine prognoze gospodarskog rasta na kojima se temelje proračunske smjernice za ovu godinu. Po njegovom mišljenju, Vladine prognoze o rastu od dva posto ovoj godini su preoptimistične.

Analizirajući strukturu rasta BDP-a u prošloj godini, Bago je ustvrdio da su niske cijene nafte i odlična turistička sezona najzaslužniji za rast BDP-a. 'Imali smo 2,8 milijarde kuna manje troškova za istu količinu energije to je otprilike 0,8 do 0,9 posto BDP-a, imali smo i rast turističkih noćenja za pet milijuna od čega četiri milijuna u privatnom smještaju koji snažno diže vlastitu potrošnju, a osobna potrošnja bila je glavni generator rasta', ocijenio je Bago.

Tome je dodao i predizbornu kampanju koja je po njegovim procjenama utjecala na rast BDP-a od 0,1 posto. 'I na kraju dođemo na to da u 1,6 posto rasta BDP-a imamo 0,4 posto stvarnog rasta', zaključio je Bago.

Drugim riječima, Bago smatra da je prošlogodišnja stopa rasta BDP-a od 1,6 posto rezultat sretnih okolnosti te da se to vjerojatno neće ponoviti ove godine.

U prilog njegovoj tezi ide i činjenica da je već u zadnjem kvartalu 2015. primjetno usporavanje rasta, a problemi s kojima se suočava svjetsko gospodarstvo upućuje na to da bi se Vladine optimistične prognoze za ovu godinu mogle brzo ispuhati.

Marina Tkalec, znanstvenica s Ekonomskog instituta nije sklona tzv. rezidualnom izračunu realnog rasta kako je to učinio Bago. 'U takvom izračunu polazi se principa maknimo sve pozitivne efekte i onda dolazimo do realne brojke. Ali opet na kraju priče, zašto bi to bio realan rast, taj rast se dogodio i on je takav kakav jest. Na taj način uvijek se može naći neki razlog da bi se osporio postignuti rast ili obrnuto, može se reći da je čitava recesija rezultat vanjskih faktora', objašnjava Tkalec.

Inače, Tkalec je umjereno optimistična u pogledu rasta BDP-a u ovoj godini. Za razliku od Bage smatra da će i ove godine turizam i niske cijene nafte pozitivno utjecati na gospodarstvo. Ipak, upozorava da posljednji makroekonomski pokazatelji upućuju na usporavanje rasta, a kao nepovoljnu okolnost ističe sporost nove Vlade u donošenju odluka.

Stoga Ekonomski institut u svojim proljetnim prognozama koje će biti objavljene idući tjedan neće mnogo odstupati od prosinačkih procjena u kojima je za 2016. projiciran rast BDP-a od 1,3 posto.

Dvojbene procjene o rastu hrvatskog gospodarstva iznijela je i Europska komisija u aktualnom izvješću za Hrvatsku. Premda Komisija za ovu godinu Hrvatskoj prognozira rast od 2,1 posto, naglašavaju da je to rezultat povoljnog poslovnog ciklusa, dajući do znanja da se takve stope rasta nisu održive, ako Vlada ne poduzme odgovarajuće reformske poteze. 'Očekujemo da će se s vremenom gospodarstvo vratiti na svoj dugoročni potencijalni rast koji prema trenutačnim procjenama iznosi manje od jedan posto', stoji u izvješću.

Za povećanje potencijalnog rasta, smatra Komisija, potrebna su trajna ulaganja i temeljite strukturne reforme tržišta rada i posebno tržišta proizvoda u cilju poticanja potpune iskorištenosti radne snage, uz istodobno osiguravanje snažnijeg rasta produktivnosti.

MINISTAR FINANCIJA

Marić: Prve promjene u poreznom sustavu moguće tek iduće godine

Autor: HINA

Foto: Davor Višnjić/PIXSELL

Analiza poreznog sustava po njegovoj bi najavi trebala biti dovršena do ljeta

Promjena u poreznom sustavu ove godine neće biti, a nakon provedene temeljite analize i iznalaženja cjelovitog rješenja prve promjene moguće su tek početkom iduće godine, kazao je u petak ministar financija Zdravko Marić na panelu "Državni proračun – prioriteti ekonomske i fiskalne politike", održanom na Veleučilištu Vern.

Analiza poreznog sustava po njegovoj bi najavi trebala biti dovršena do ljeta. – Nakon provedene analize, u nekih četiri do pet mjeseci mislim da bismo trebali biti spremni za cjelovito rješenje za porezni sustav – kazao je. Izvijestio je da je naplata PDV-a u prva dva mjeseca ove godine u blagom porastu.

Osvrnuo se i na proračun koji bi se, kako je rekao, idućeg tjedna trebao naći na dnevnom redu sjednice Vlade. Ponovio je kako na smjernice za njegovu izradu stižu kritike i da su nedovoljno ambiciozne i preambiciozne, što mu govori da je "dobro počeo".

Sandra Švaljek s Ekonomskog instituta Zagreb kaže da je očekivala ambiciozniji plan, no kako proračun ide u pravom smjeru. Rashodi su nominalno zamrznuti što je velika stvar, ističe Švaljek no dodaje da su joj

očekivanja bila optimističnija u smislu radikalnijih zaokreta i većeg smanjenja rashoda. Mišljenja je kako su masa plaća i subvencije rashodne stavke na kojima se moglo više uštedjeti.

– Ovaj je proračun na neki način proračun kompromisa – kazala je te dodala kako se trebalo ići na veće smanjenje deficita i rezanje rashoda. Želi li neka Vlada povećati stope rasta, treba više izdvajati za znanost i obrazovanje, smatra ona.

U smjernicama za iduću godinu Švaljek bi, kako je rekla, željela vidjeti u kojoj mjeri će se aktivirati druge mjere ekonomske politike. Očekuje reformu javne uprave koja će, kako je rekla, morati dotaknuti plaće, nagrađivanje, zapošljavanje i otpuštanje.

Profesor zagrebačkog Pravnog fakulteta Mladen Vedriš smatra da proračun treba biti "sjeme razvoja" te da Hrvatska mora podići konkurentnost. – Na vanjska tržišta možemo izići samo konkurentnošću nacionalne ekonomije – kazao je.

Marić: 2016. je ona prijelazna godina prema konačnoj fiskalnoj konsolidaciji

Autor: Luka Fišić

Prve velike promjene u strukturi proračuna bit će tek u siječnju sljedeće godine, najavio je ministar financija Zdravko Marić tijekom panela "Državni proračun - prioritete ekonomske i fiskalne politike" na VERN-u

Osvrnuo se i na proračun koji bi se, kako je rekao, idućeg tjedna trebao naći na dnevnom redu sjednice Vlade.

– Ove godine ne postoji kapacitet za rast gospodarstva više od 2 posto. Ne želim parcijalna rješenja, a ukoliko bi proračun išli temeljito mijenjati već ove godine upravo bi se to dogodilo. Napravili smo dobar posao s proračunom u kratkom vremenskom okviru. Rashodi koji se financiraju iz općih prihoda stavljeni su na razinu prošlogodišnjeg izvršenja

Deficit bi za ovu godinu trebao iznositi ukupno 9,2 milijarde kuna, odnosno 2,7 posto projiciranog BDP-a. Marić je izjavio kako izuzetno cijeni i vjeruje HNB-u, a smatra da pri raspodjeli financijskih sredstava između ministarstava nema gubitnika, niti dobitnika. Svi su jedno i rade zajedno, smatra Marić koji je, kako sam tvrdi, o toj temi pred vladom održao i motivacijski govor. Naplata PDV-a u prva dva mjeseca u blagom je porastu, no ministar time još nije do kraja zadovoljan.

– Godina 2016. je ona prijelazna godina prema konačnoj fiskalnoj konsolidaciji – zaključio je Marić.

Ostala dva sudionika panela "Državni proračun - prioritete ekonomske i fiskalne politike", na kojem je Marić iznio plan rada, odigrali su ulogu recenzenata proračuna za 2016. godinu. Sandra Švaljek, sa Ekonomskog instituta u Zagrebu smatra kako je u gotovo nemogućoj misiji, kada se već treba raditi proračun za 2017. Marić ipak nekako uspio složiti novi proračun, no ipak je očekivala ambiciozniji plan.

– Radi se o koraku pravom smjeru, no projekcija rasta od 2 posto čine se preoptimistična. Analiza našeg instituta nešto je niža. Očekivanja od proračuna i fiskalne politike su prevelika. No, bar su rashodi zamrznuti, a do sada su uvijek rasli – dodala je Švaljek.

- Nema generatora rasta. Moramo podići razinu konkurentnosti. Domaća potrošnja došla je do limita, samo povećanom proizvodnjom izaći ćemo uspješno na vanjsko tržište, a za to nam treba znanost i inovacije. U suprotnom nikad se nećemo dići iznad gospodarskog rasta iznad 2 posto. Ipak, u sljedećih šest mjeseci ima se vremena razmisliti i pametno posložiti stvari za budućnost. No, ukoliko se ovo kupljeno vrijeme ne iskoristi na pravi način, bojim se da druge šanse neće biti – upozorio je Mladen Vedriš, predstojnik Katedre za ekonomske znanosti pri Pravnom fakultetu u Zagrebu.

POTICAJI

U 15 GODINA GRAĐANI HRVATSKE SU ZA SUBVENCije DALI ČAK 82 MILIJARDE KUNA! Znete li kojoj je tvrtki isplaćeno najviše novca?

Autor: Maruška Vizek

Foto: Danijel Soldo/EPH

Hrvatska je, prema Eurostatovim podacima od 2001. pa do 2014., na subvencije potrošila 32 posto BDP-a, dok je europski prosjek samo 19 posto

Prema podacima Financijske agencije, porezni obveznici su u razdoblju od 2000. do 2014. potrošili 82 milijarde kuna na subvencije, potpore i dotacije poduzećima koja posluju u Republici Hrvatskoj. Da bismo dobili bolji osjećaj za iznos iznosa potrošenog novca, rashode za subvencije možemo izraziti primjerice kao udio u proračunskim izdacima. U tom slučaju smo na subvencije potrošili 59 posto ukupnih proračunskih izdataka u 2014. godini. Ako ih izrazimo kroz iznos ukupnog javnog duga, onda proizlazi da subvencije odgovaraju iznosu od 29 posto javnog duga Republike Hrvatske, a ako ih pak izrazimo kroz ukupni hrvatski izvoz roba, proizlazi da smo na subvencije tijekom posljednjih 15 godina potrošili tri milijarde kuna više nego što smo u 2014. uspjeli izvesti roba u inozemstvo. Na subvencije smo očito potrošili mnogo. No možda ono što na prvi pogled izgleda kao mnogo zapravo ipak nije ništa više nego brojka koja opisuje standardni odnos države prema gospodarstvu kakav se prakticira i u drugim zemljama Europske unije? Konzultirajući Eurostat, proizlazi da ova teza definitivno nije točna. Hrvatska je naime prema Eurostatovim podacima od 2001. pa do 2014. na subvencije potrošila 32 posto BDP-a, dok je europski prosjek samo 19 posto. Eurostatovi podaci doduše u subvencije uz izravne transfere ubrajaju i porezne olakšice poduzećima, no to ne umanjuje činjenicu da su naša davanja za subvencije i iz europske perspektive golema. U Europskoj uniji tako postoji samo jedna zemlja (Belgija) koja je u navedenom razdoblju na subvencije po Eurostatovoj definiciji utrošila više novca od nas.

Dobro utrošen novac?

Ako smo već i potrošili disproporcionalno puno u odnosu na druge, možda smo za taj iznos subvencija i dobili natrag jednako toliko disproporcionalno puno. Da bismo dobili kakav takav osjećaj što smo točno trebali dobiti za taj novac, valja nam pogledati koji su sektori bili najveći primatelji subvencija. Od ukupno 82 milijarde kuna koji je poslovni sektor tijekom 15 godina primio na ime subvencija, čak 33 milijarde ili 40 posto ukupnih subvencija isplaćeno je sektoru prijevoza i skladištenja. Složit ćete se da smo se za taj novac mogli kraljevski voziti i ploviti po lijepoj našoj. Glavninu tog iznosa dobila su javna poduzeća, pri čemu se izdvajaju Hrvatske željeznice kao uvjerljivo najveći primatelj subvencija u državi, dok je tek manji dio subvencijskog kolača pripao Jadroliniji i Croatia Airlinesu. Subvencije su u ovom sektoru dakle potrošene najviše zato da bi se podupro željeznički prijevoz u zemlji. No ako se prisjetimo nesreća koje su se na hrvatskim željeznicama događale u posljednjih desetak godina i koje su kulminirale teškom nesrećom u Rudinama, i ako se sjetimo ukidanja i racionaliziranja putničkih željezničkih linija, teško da možemo tvrditi da je novac koji su porezni obveznici u ovom slučaju potrošili bio dobro utrošen novac. Umjesto da kraljevski vozimo i plovimo, nas su izgleda navozali i preveslali jer znamo da novac uglavnom nije bio potrošen za podizanje kvalitete prijevoznih usluga. Naprotiv, on je primarno služio da pokrije gubitke neefikasnih javnih poduzeća u prijevoznom sektoru. No da nije bilo tog novca, reći će neki, ne bi tko imao davati usluge prijevoza. Istina, no s druge strane, baš zato što je subvencija ipak bilo i što se na njih i svjesno i podsvjesno računalo, politički određene uprave javnih prijevoznih poduzeća nisu imale pretjerani (a možda i nikakav) motiv da vlastita poduzeća od neefikasnih gubitaša transformiraju u uspješne tvrtke.

Sljedeća tri mjesta po iznosu primljenih subvencija dijele tri sektora: poljoprivreda, prerađivačka industrija i građevinarstvo. Sva tri sektora su prema podacima Financijske agencije tijekom zadnjih 15 godina primila otprilike po 9 milijardi kuna subvencija, odnosno svaki po 11 posto od ukupno isplaćenih subvencija poslovnom sektoru. Subvencije za poljoprivredu su vjerojatno u javnosti najčešće spominjani tip subvencije koji je nerijetko uzrok prosvjeda onih koji ih primaju. Važnost poljoprivrednih subvencija međutim blijedi ako se njihov iznos usporedi s iznosom subvencija isplaćenih javnom prijevoznom sektoru. Bitna razlika između subvencija poljoprivrednom i prijevoznom sektoru je da se poljoprivredne subvencije uglavnom isplaćuju privatnim poljoprivrednim proizvođačima, a prijevozne subvencije uglavnom javnim poduzećima. Učinkovitost poljoprivrednih subvencija je sigurno nešto o čemu treba razgovarati, no ako znamo da se gotovo polovina europskog proračuna odnosi na potpore koje se isplaćuju na osnovi zajedničke europske politike, njihova visina ne bi trebala biti upitna.

Uzaludan pokušaj

Kao i poljoprivredne potpore, i potpore prerađivačkoj industriji se danas također uglavnom isplaćuju privatnim proizvođačima, premda je to u prošlosti bilo manje učestalo. Od gotovo 9 milijardi isplaćenih ovom sektoru, 3,3 milijarde se odnosi na subvencije brodogradnji u razdoblju prije nego li je taj sektor bio restrukturiran. Subvencije brodogradnji isplaćuju se i danas, ali u značajno manjoj mjeri u odnosu na prošlost. Treći sektor kojem je isplaćeno gotovo 9 milijardi kuna subvencija je građevina, no nemojte misliti da su te potpore dane za gradnju stanova. U građevinskom sektoru su registrirani operateri hrvatskih autocesta koji su primili 90 posto subvencija danih ovom sektoru i čije je poslovne probleme Vlada Zorana Milanovića bezuspješno pokušala riješiti monetizacijom.

Visoka cijena

Peti sektor s najviše prikupljenih subvencija je sektor poslovanja nekretninama. Kao i kod građevinskog sektora, i u ovom slučaju se iza prozaičnog imena sektora krije tvrtka koju čovjek ne bi u tom sektoru očekivao. U ovom sektoru je tako registriran Zagrebački holding, zagrebačko komunalno poduzeće koje se doista (vrlo neuspješno i o trošku poreznih obveznika) bavilo nekretninskim poslovima, pa valjda i nije toliko neočekivano da su ga vlasnici odlučili registrirati baš u ovom sektoru. Zagrebački holding, međutim,

subvencije ne prima iz državne blagajne, već iz proračuna Grada Zagreba. Prima ih na ime subvencija za gradski prijevoz pa su tijekom godina Zagrepčani u tu svrhu izdvojili više od 6 milijardi kuna.

Kada se subvencije analiziraju na ovaj način, lako je uočljivo da je više od polovine ukupnog iznosa od 82 milijarde kuna subvencija nije utrošeno u subvencioniranje proizvodnje nego u subvencioniranje kompanija koje se na ovaj ili na onaj način bave prijevozom, i koje su u svakom pojedinom slučaju monopoli u vlasništvu središnje države ili jedinica lokalne samouprave. Željeznički prijevoz je pritom primio apsolutno najveći iznos subvencija, nakon njega slijede operateri autocesta, zatim zagrebački gradski prijevoz, vodeni prijevoz i na kraju zračni prijevoz. Očito je, dakle, da nešto ne štima s prijevoznim sektorom u zemlji. Država očito nije u stanju na odgovarajući način formulirati strateške ciljeve u prometu, pa kao rezultat imamo zastarjele željeznice na kojima se prečesto događaju nesreće ili ultra moderne autoceste kojima se tijekom zimskih mjeseci nitko ne vozi. Očito je i da država jednostavno nije u stanju ni restrukturirati poduzeća koja upravljaju prometnom infrastrukturom i nude usluge prijevoza na način da ona prestanu proizvoditi gubitke ili pak budu sposobna poslovati pozitivno bez pomoći subvencija. Cijenu za ovakvo stanje plaćaju porezni obveznici koji za svoj novac ne dobiju ni izbliza onoliko koliko su dali.

Država za državu

Priče, međutim, ne završava s problematiziranjem prijevoznog sektora. Naime, samo u 2014., od ukupno 5,5 milijardi kuna isplaćenih subvencija, 71 posto istih isplaćeno je poduzećima u potpunom ili djelomičnom državnom vlasništvu. Dakle, budući da znamo da su naše subvencije predimenzionirane u odnosu na druge europske zemlje, možemo zaključiti da je prvenstveni razlog za takvo stanje pretjerano podupiranje javnih poduzeća. Kao što smo već mogli vidjeti kod subvencija državnim tvrtkama koje se bave prijevozom ili održavanjem prijevozne infrastrukture, ove subvencije se uglavnom ne isplaćuju kako bi se poboljšala usluga tih poduzeća, već kako bi se odgodili iz perspektive političkih stranaka vrlo bolni scenariji poput restrukturiranja javnih poduzeća, dopuštanja da neka od njih odu u stečaj, profesionalizacija njihovog upravljanja, a u pojedinim slučajevima i njihova privatizacija. Značajan dio subvencija financiranih od poreznih obveznika jesu dakle direktna posljedica rezolutnog odbijanja političkih stranaka koje su tijekom posljednjih 15 godina formirale vlade ili da se odreknu političke moći koja dolazi s mogućnošću kontrole javnih poduzeća ili da se suoče s političkom cijenom sređivanja njihova poslovanja. Koliko ćemo još morati na njih potrošiti u pokušaju da negiramo očito: trenutna razina upliva države u gospodarske procese, gospodarstvo koja ima nedvojbene potencijale za rast i prosperitet pretvara u tumorsku tvorbu koja ima krajnje negativan utjecaj na ekonomski rast i razvoj i koja guši poslovanje čak i onih najzdravijih i najperspektivnijih poduzetnika.

ANALITIČARI PODSJEĆAJU MANDATARA I NA SVIJET RADA

Što s drugim mirovinskim stupom: 'Dalje prste od naših džepova'

Autor: Anita Belak-Krile

Foto Bruno Konjević / EPH

U procjenjivanju fiskalne prilagodbe potrebne u 2016. treba računati na nekoliko već izgubljenih mjeseci.

Eminentne stručnjake, među kojima su bili profesori sa zagrebačkog Ekonomskog i Pravnog fakulteta, kao i analitičari s Ekonomskog instituta, okupio je u Saboru u srijedu Most kako bi čuo njihove ocjene o (ne)održivosti drugog stupa mirovinske štednje.

U živoj raspravi, osim dr. Danijela Nestića s Ekonomskog instituta i Velimira Šonje koji nemaju dileme o tome da je šteta od ukidanja drugog stupa na sustavnoj i individualnoj razini puno veća od trenutne fiskalne koristi, svi ostali sudionici zagovaraju zamrzavanje drugog stupa.

Bivši ministar rada Mirando Mrsić (SDP) zamjerio je stoga organizatorima okruglog stola da nisu ujednačili broj sudionika koji su "za" i "protiv" drugog mirovinskog stupa, te je spočitnuo da nisu pozvani predstavnici mirovinskih fondova ni HANFA-e. Nitko od sudionika nije govorio o tome da se građanima uzme uplaćeni novac, nego da bi trebalo obustaviti daljnje uplate u drugi stup.

Glavni zagovornik promjena je dr. Ivan Lovrinović iz Mosta, koji bi slogan "dalje prste od naših mirovina" zamijenio novim "dalje prste od naših džepova". Drugi stup, kaže Lovrinović, treba transformirati hladne glave kako bi se popravilo stanje javnog duga i proračunskog deficita.

"Ako mirovinski fondovi budu financirali autoceste, postat će nekretninski fondovi i pitanje je kakva će biti njihova likvidnost", ističe Lovrinović, koji je u svojoj prezentaciji "Financiranje duga dugom u mirovinskom sustavu RH" zaključio kako svakog mjeseca za isplatu mirovina nedostaje oko 40 posto novca.

"To je dug umirovljenicima. Kako ga financirati?", upitao je uz tvrdnju kako taj dug kupuju mirovinski fondovi i na temelju toga povećavaju svoju imovinu.

"Hrvatska zbog demografskog pada, dugogodišnjeg pada BDP-a, mora pristupiti reformi da bi mirovinski sustav bio stabilniji", istaknuo je Lovrinović.

Dr. Danijel Nestić s Ekonomskog instituta, detaljno analizirajući podatke, poručio je da zamrzavanje, odnosno ukidanje drugog stupa znači manje mirovine u budućnosti.

"U tom slučaju izgubila bi se još jedna pogodnost jer se uštedena sredstva u drugom stupu ne mogu nasljeđivati, a bez obzira na opcije preuzimanja sredstava iz drugog stupa, to neće riješiti fiskalne probleme", tvrdi Nestić.

Također tumači kako zamrzavanje uplata 5,5 milijardi ili 1,5 posto BDP-a samo po sebi nije dovoljno za smanjivanje deficita proračuna ispod tri posto BDP-a prema ESA metodologiji.

Pozitivne argumente u korist drugog stupa iznio je Velimir Šonje, koji kaže da sve projekcije pokazuju da se u dugom roku, zbog demografije i starenja stanovništva, adekvatne mirovine neće moći isplaćivati iz prvog stupa ako ne dođe do drastičnih povećanja poreza i doprinosa.

"Do 2030. godine Hrvatska će imati 300.000 ljudi manje u radno aktivnom stanovništvu, dok će se kohorta starijih od 65 povećati za 200.000 ljudi. To je realnost od koje ne možemo pobjeći", napominje Šonje.

Isto tako, kaže, ako ukinemo drugi stup, time bismo fiktivno smanjili deficit, no ne vjeruje da bi se povratom novca iz drugog stupa u proračun netko sjetio smanjiti poreze.

Ante Samodol, bivši šef HANFA-e, smatra da su kod nas stvorene iluzije o mirovinskoj reformi.

"Hrvatski demografski i fiskalni problemi ne mogu se riješiti sustavom individualne kapitalizirane štednje. Taj je sustav trebao osigurati razvoj tržišta kapitala sustava, to se nije dogodilo. Takav sustav nije niti pravedniji jer se rizici nisu pravedno rasporedili po generacijama", rekao je Samodol.

Kaže da su obvezni mirovinski fondovi zaradili 18 milijardi kuna i da se samo time hvale, dok se ne govori o trošku poslovanja, tranzicijskom trošku i kamatama koji, po Samodolovoj računici, mirovince vode u gubitak.

Nerealnih 74 milijarde kuna

Drago Jakovčević komentirao je kako se novčana štednja nalazi u monetarnoj pasivi financijskih institucija, a štednja u drugom stupu nikad se ne može povući u novcu. "Je li imovina od 74 milijarde kuna, kojom se hvale u mirovinskim fondovima, dovoljna za isplatu 74 milijarde? Nije. To je nerealan prinos", ustvrdio je Jakovčević.

Teret za buduće generacije

"Zamrzavanje drugog stupa znači prebacivanje tereta sa sadašnje na buduće generacije jer se preuzima obveza isplata pune mirovine u budućnosti", kazao je dr. Danijel Nestić.

OKRUGLI STOL O II. STUPU

Slogan "Dalje prste od naših mirovina" treba zamijeniti sloganom "Dalje prste od naših džepova"

Autor: Tea Romić

Foto: Patrik Macek/PIXSELL

Vladimir Čavrak s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu upozorio je da se da od građana skriva da moraju platiti veće poreze da bi imali veće prinose na uplate u mirovinske fondove.

Profesor zagrebačkog Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Stjepan Šterc upozorava kako je Hrvatska prema demografskim pokazateljima među najgorim zemljama na svijetu, s godišnjim demografskim minusom od 11.000 ljudi što bi uskoro moglo narasti na 15.000. On se zalaže za privlačenje povratka iseljenika.

"Neće nas izvući domicilno stanovništvo, moramo se spojiti s našim iseljeništvom. Može i iseljenišтво iz drugih država, ali to se onda treba raditi planski", rekao je Šterc.

Smatra da od aktualnih migracijskih tokova Hrvatska ne može imati koristi, jer se radi o ogromnoj masi ljudi koja se kreće neplanski.

Političari po njegovim riječima moraju shvatiti da je ulaganje u demografsku obnovu ulaganje u budućnost i gospodarstvo. Razmišlja li se o demografskoj obnovi, ne bi se smjelo dogoditi da žene nakon porodijskog ne dočeka radno mjesto, da nema mjesta u vrtićima i slično", kaže Šterc.

Savjetnik u uredu guvernera Hrvatske narodne banke Ante Žigman ističe pak da se Hrvatska, želi li voditi bolju pronatalitetnu politiku, mora ugledati na najrazvijenije zemlje sjevera Europe gdje, uz ostalo, vrtići rade najmanje do sedam navečer i gdje su do viših razreda osnovne škole produženi dnevni boravci.

"Treba se raditi na tome da roditelji ne moraju razmišljati hoće li moći skrbiti za djecu", kaže Žigman. Ujedno, upozorava da će uz aktualnu demografsku sliku do 2030. nestati radno stanovništvo veličine Zagrebačke županije dok će istovremeno u generaciju iznad 65 godina ući 200.000 novih ljudi, što je sadašnji broj stanovnika kompletne Istre.

Savjetnik na Ekonomskom fakultetu Danijel Nestić smatra pak da Hrvatskoj ne ide u prilog loš omjer broja umirovljenika i zaposlenih, a ukazuje i na nelogičnost prema kojoj od 1,2 milijuna umirovljenika njih samo 527.000 uživa punu starosnu mirovinu. Ne sumnja kako će se buduće generacije morati mnogo duže zadržavati na tržištu rada.

Pored glavne teme, dio okruglog stola bio je posvećen mirovinskim fondovima, odnosno mirovinskim stupovima. Svi su se složili kako bi ukidanje drugog mirovinskog stupa bilo ravno katastrofi. Predsjednik Uprave Erste društva za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima Petar Vlaić objasnio je kalkulaciju prema kojoj se vidi koliko budućim umirovljenicima znači drugi stup.

"Recimo da je čovjek zaposlen na današnji dan, da će raditi 40 godina s prosječnom bruto plaćom od 7.800 kuna. On će kroz radni vijek izdvajati 15 posto za prvi mirovinski stup i tri puta manje, pet posto, za drugi. Nakon 40 godina, mirovina iz prvog stupa iznositi će mu 2.700, a iz prvog 2.300 kuna", rekao je Vlaić.

PAO REJTING

Ekonomski strateg HSLS-a: Izmišljamo optimizam bez pokrića, a sve kako bismo izbjegli ozbiljne reforme

Autor: Josip Bohutnski

Foto: Jurica Galoić/Pixsell

Savjetnik guvernera HNB-a Ante Žigman kaže da će prema nekim procjenama do 2030. nestati radno sposobnog stanovništva veličine Zagrebačke županije

Agencija Moody's snizila je dugoročni kreditni rejting Hrvatske u stranoj valuti s Ba1 na Ba2, u domaćoj s A3 na Baa1, a zadržala je i negativne izgleda. Tako je i ta agencija, nakon što su to već prije učinile i druge dvije svjetske rejting kuće – Fitch i Standard&Poor's – spustila kreditni rejting Hrvatske dva stupnja ispod investicijske razine i s negativnim izgledima. Analitičari Moody'sa srušili su hrvatski rejting, među ostalim, i zbog velikog i rastućeg tereta javnog duga, koji je krajem 2015. godine bio na oko 86 posto BDP-a, a koji će, procjenjuju, premašiti 90 posto BDP-a do 2018.

Proračun jasan pokazatelj

U Moody'su očekuju da će ove godine proračunski deficit iznositi 3,9 posto BDP-a pa će tako biti iznad tri posto BDP-a, što je kriterij za izlazak iz EU procedure prekomjernog deficita. Razlog je za snižavanje rejtinga i nastavak slabih srednjoročnih izgleda za gospodarski rast, za koji u toj agenciji procjenjuju da će ove godine biti oko 1,5 posto. Zbog slabašne većine vladajuće koalicije u Saboru, u Moody'su su skeptični da će Vlada uspjeti provesti ekonomske i fiskalne reforme. Zbog svega toga bi moglo doći do daljnjeg snižavanja hrvatskog kreditnog rejtinga. Ministar financija Zdravko Marić jučer je kazao da mu je žao što Moody's nije potpuno sagledao sve aspekte i elemente prijedloga državnog proračuna za 2016.

– Proračun je vrlo jasan pokazatelj što i na koji način hrvatska Vlada planira i želi učiniti u ovoj i idućim godinama, a to je da kroz strukturne iskorake i mjere utječe na jačanje hrvatskog gospodarstva i stabilizaciju javnih financija – poručio je Marić. Dodao je da Vlada planira svesti deficit ispod tri posto BDP-a u ovoj godini i uz aktivaciju državne imovine stabilizirati javni dug, a onda ga u idućim godinama i smanjiti.

Ekonomski stručnjaci jednoglasni su u ocjeni da su analitičari Moody'sa samo napisali ono što svi mi dobro znamo – a to je da i dalje nema strukturnih reformi.

– Moody's je čekao novu hrvatsku Vladu i očekivao od nje da će slijediti preporuke Europske komisije i pokrenuti strukturne reforme. No vidio je da se nastavlja ista politika, da se ništa ne mijenja – komentira ekonomski analitičar Damir Novotny. Dodaje da je EK jasno rekao što treba učiniti, no Vlada za to nema snage. I ekonomski strateg HSLS-a Josip Budimir kaže da Moody's govori slično onome što nam je rekla i Europska komisija.

Čišćenje paralelnih struktura

– Svatko tko dođe na vlast radi isto ono što je radila prethodna Vlada. Mi izmišljamo optimizam bez pokrića, a sve kako bismo izbjegli ozbiljne reforme – smatra Budimir.

A te reforme bi, prema mišljenju ekonomskog analitičara Željka Lovrinčevića, morale biti radikalne. To bi značilo značajno smanjenje broj zaposlenih u javnom sektoru, i to za 35.000 do 40.000 radnih mjesta, koja su neodrživa, čišćenje paralelnih struktura između agencija i Vladinih institucija, odcjepljenje raznih interesnih skupina odnosno većine nevladinih udruga od državnog proračuna.

– Jedini smisao Vlade trebale bi biti reforme, inače to nema smisla – kaže Lovrinčević. Opasno je, ističe, što hrvatski rejting ima negativne izgleda i što će se dalje snižavati ako se ništa ne promijeni. Napominje da Hrvatska zasad ima dobre vanjske čimbenike – niske kamatne stope Europske središnje banke, niske cijene nafte, rast turizma – no u sljedeće dvije godine sve će se to promijeniti i ako dotad ne povećamo rejting, kamate na dug će početi rasti i počet će problemi s refinanciranjem dugova.

KOMENTAR SANDRE ŠVALJEK

Jesmo li u stanju uistinu okrenuti Hrvatsku naglavačke?

Autor: dr. sc. Sandra Švaljek, Ekonomski institut

Uspoređujući debatu oko aktualnog hrvatskog proračuna s francuskom društvenom strategijom donesenom 2014. ugledna ekonomistica u kolumni za tportal zaključuje kako Hrvatska neće izići iz gospodarske krize kada neki ministar financija pripremi savršeni proračun, već kada političari prihvate raspravljati o tome što naše društvo koči da postane istinski otvoreno, uključivo i slobodno, društvo jednakih prilika za sve njegove građane

Izvor: Licencirane fotografije Banka magazin, Autor: Mara Bratoš

„...Nepovjerenje u političare proizlazi iz uvjerenja građana da politička klasa djeluje isključivo u vlastitom, a ne u općem interesu i da je korumpirana, kao i iz osjećaja kako se elite udaljavaju od naroda i da nemaju sposobnost promijeniti društvo i poboljšati ekonomsko stanje u zemlji...“

Ovo nije rečenica nekog hrvatskog kolumnista. Citat je to iz službenog dokumenta institucije France Stratégie, izravno odgovorne francuskom predsjedniku Vlade. Ovo Vladino tijelo, zaduženo za oblikovanje vizije razvoja francuskog društva i gospodarstva, tijekom 2013. godine provelo je brojne ozbiljne analize, terenska istraživanja, opsežne javne rasprave i razgovore s različitim društvenim akterima, od političara na nacionalnoj i lokalnoj razini, preko predstavnika državnih institucija do socijalnih partnera, akademske zajednice, civilnog društva i najšire javnosti. Rezultate tog poduhvata saželo je u dokumentu čiji bismo naslov mogli prevesti 'Kakvu Francusku želimo za deset godina? Gradilište desetljeća', objavljenom polovicom 2014. godine.

No, može li nam Francuska biti uzor? Francuska je jedna od europskih zemalja koja njeguje neodrživ gospodarski model zbog kojeg je Europska komisija ocijenila da su njezine makroekonomske neravnoteže prekomjerne, baš kao i u slučaju Hrvatske. Francuska se također bori s visinom javnog duga koji je premašio 96 posto BDP-a, ima stopu nezaposlenosti iznad 10 posto, a stopu potencijalnog rasta, kao i Hrvatska, tek oko 1 posto. Javni joj je sektor među najvećima i najkompleksnijima u Europskoj uniji i troši preko 57 posto BDP-a, a poslovanje poduzetnika otežava krajnje zamršen porezni sustav i postojanje preko 36 tisuća lokalnih jedinica.

Bez obzira na to, baš je francuski primjer dobar i poučan za Hrvatsku. Francuska je, očito, zemlja koja je spremna suočiti se s vlastitim slabostima, čuti svako dobronamjerno mišljenje i iskreno se upitati gdje je i što pošlo krivo. Osim toga, to je zemlja u kojoj postoji razumijevanje da ekonomija nije odvojiva od stanja u društvu općenito, nego je, dapače, odraz toga društva. Tamo su političke elite, svjesne svoje odgovornosti za zemlju, dale svojim misliocima zadaću da ih savjetuju ne kako popraviti stanje u gospodarstvu nego kako popraviti stanje u društvu. Jer bez novih ideja i novog društvenog dogovora nema drugačijeg i boljeg gospodarstva.

Nakon dugotrajnih rasprava, kao glavni cilj francuske nacionalne razvojne strategije izabran je onaj da Francuska bude među zemljama u kojima se živi najbolje. Budući da je razumljiv i životan, s tim se ciljem mogu identificirati svi građani. Samim time za pretpostaviti je da će tako jasno definirani cilj moći mobilizirati sve segmente društva, jer je baš svima svojstveno da žele živjeti bolje. Ostvaruje li se taj cilj pratit će se pomoću OECD-ovog kompozitnog indeksa boljeg života (Better Life Index), koji mjeri kvalitetu život u jedanaest područja – stanovanje, dohodak, posao, život u zajednici, obrazovanje, ravnoteža između privatnog i profesionalnog života, okoliš, uključenost u rad organizacija civilnog društva, zdravlje, zadovoljstvo životom i sigurnost.

Osim ovoga, odabrana su još 32 cilja čije će se ostvarivanje pratiti odgovarajućim brojčanim pokazateljima i radi kojih će se poduzimati mjere brojnih javnih politika navedenih u strateškom dokumentu. Strateški ciljevi niti izdaleka ne pripadaju samo području ekonomije, o čemu govore teme unutar kojih su ti ciljevi definirani, kao što su: demokracija utemeljena na povjerenju, stvarna jednakost, poduzetna i štedljiva država, odgovoran rast, društvo otvoreno prema svijetu, gospodarstvo u pokretu te jasan i uključiv socijalni model. Među ciljevima važno mjesto zauzimaju oni koji se tiču odnosa u društvu. Tu su, primjerice, jačanje međusobnog povjerenja među građanima, povećanje uključivanja građana u dobrovoljne aktivnosti u zajednici te smanjenje osjećaja diskriminacije povezane s etničkim podrijetlom. Također je prepoznat problem nepovjerenja u političare koji se manifestira u slabom odazivu građana na izbore, pa je jedan od ciljeva postići povećanje sudjelovanja na izborima sa sadašnjih 57 na 70 posto za deset godina. Posebna se pozornost pridaje socijalnoj uključenosti i smanjenju socijalnih razlika, stoga se među ciljevima nalazi smanjenje udjela osoba koje ostvaruju pravo na socijalnu skrb, snižavanje cijene socijalnih stanova te povećanje stope prelaska s povremenih poslova na stalni radni odnos.

Čak osam ciljeva koje si zadaje Francuska Republika povezano je s inovacijama, obrazovanjem i ulaganjem u istraživanje i razvoj. Nasuprot tome, tek manji broj ciljeva odnosi se na standardne ekonomske pokazatelje kao što su udio javnog duga, udio javnih prihoda i javnih rashoda u BDP-u, stopa zaposlenosti i stope nezaposlenosti, prihodi od turizma, udio srednjih poduzeća i izvoznika u ukupnom broju poduzeća te otvorenost ekonomije.

Na temelju francuskog službenog strateškog dokumenta stječe se dojam kako je u Francuskoj sazrijela svijest o tome kako je osnovni preduvjet gospodarskog prosperiteta stvaranje demokratičnog, socijalno uključivog i pravednog društva. Samo takvo društvo daje građanima samopouzdanje, potiče kreativnost i optimizam. Izvan konteksta takvog društva ne može se popraviti ni gospodarsko stanje niti Francuzi mogu početi živjeti bolje.

Za razliku od Francuske, u hrvatskom se javnom diskursu glavni gospodarski i društveni cilj sveo na smanjenje udjela javnog duga u BDP-u, makroekonomskog pokazatelja koji većini građana ne kazuje ništa, niti su spremni promijeniti svoje životne navike kako bi pridonijeli ostvarivanju tog dalekog i maglovitog cilja. Pritom se građanima propušta objasniti da je rastući udio javnog duga u BDP-u samo simptom dubokih društvenih poremećaja s kojima se političke elite nemaju snage suočiti ili ih, dapače, same generiraju, kao što su klijentelizam, rentijerstvo, ksenofobičnost, nedovoljna i neprimjerena razina obrazovanja, niska produktivnost, oportunistička akademski zajednice, zatvaranje prilika za zapošljavanje i napredovanje onih koji ostaju izvan kruga politički ili, po nekom drugom kriteriju, podobnih. Suočavanje sa stvarnošću značilo bi

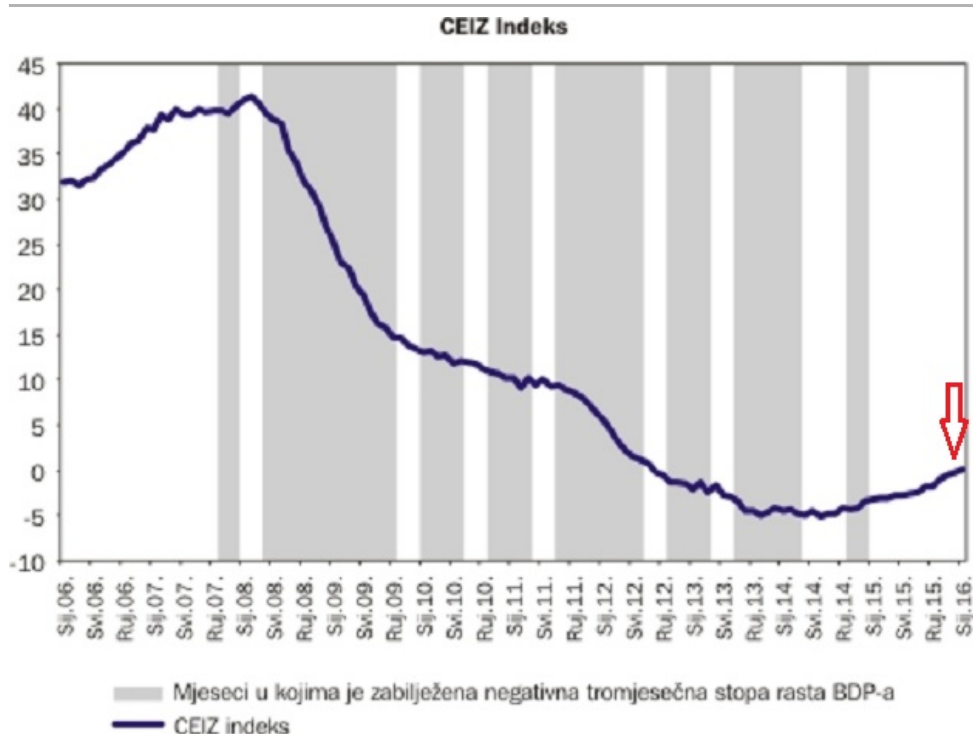
razobličavanje tih poremećaja i neugodno razotkrivanje njegovih uzroka te zahtijevalo iskreno prihvaćanje novih ideja bez obzira na to iz kojeg dijela društva te ideje dolazile.

U nedostatku snage i volje za suočavanjem, gospodarske probleme svodimo na trivijalni tehnički nedostatak i zavaravamo se da se on također može tehnički riješiti instrumentarijem isključivo ekonomske struke. No, ekonomski problemi obično nisu ni trivijalni niti samo tehnički, pa tako niti ovaj naš, i za njihovo rješavanje treba krenuti u popravljjanje cijeloga društva. Težak je to posao, tim više ako se zna da društva koja zaostaju ne zaostaju zbog toga što njihovi taksisti voze lošije od taksista u razvijenim zemljama, niti njihovi čistači ulica čiste ulice manje revno od čistača ulica u razvijenim zemljama. Manje razvijene zemlje manje su razvijene jer imaju lošije političke elite koje stvaraju zatvorene političke i ekonomske institucije. A zatvorene političke i ekonomske institucije blokiraju proces kreativne destrukcije koji omogućava da najbolji i najkreativniji članovi društva postanu nositelji društvenog prosperiteta, stvaraju klijentelistički politički a potom i gospodarski sustav, u kojem je moguće prosperirati samo temeljem pripadnosti određenoj političkoj ili interesnoj grupaciji. U konačnici, društvo zatvorenih političkih i ekonomskih institucija dovodi do osiromašnja većine stanovništva i na kraju, pravne nesigurnosti i grube povrede prava privatnog vlasništva pojedinca, a sve radi očuvanja moći i privilegiranog položaja političke i ekonomske oligarhije.

Hrvatska, stoga, neće izići iz gospodarske krize kada neki ministar financija pripremi savršeni proračun, već kada političari prihvate raspravljati o tome što naše društvo koči da postane istinski otvoreno, uključivo i slobodno, društvo - ne samo deklarativno nego suštinski - jednakih prilika za sve njegove građane. U suprotnom, čeka nas samo začarani krug siromaštva, rastakanja demokratskih vrijednosti i neizvjesne budućnosti.

Ekonomski institut Zagreb: Hrvatsko gospodarstvo ubrzalo u siječnju – nastavak pozitivnog trenda

Piše: M.R.

Izvor: Ekonomski institut, Zagreb.

CEIZ indeks je u siječnju 2016. godine zabilježio povećanje vrijednosti u iznosu od 0,3 indeksna boda u odnosu na prethodni mjesec, što predstavlja petnaesto uzastopno povećanje mjesečne vrijednosti indeksa, objavio je Ekonomski institut Zagreb.

"Opisana promjena vrijednosti CEIZ indeksa upućuje na to da je na samom početku 2016. godine hrvatsko gospodarstvo zabilježilo dodatno ubrzavanje aktivnosti u odnosu na prosinac prethodne godine i u odnosu na zadnje tromjesečje 2015. Novo povećanje vrijednosti indeksa sugerira da se pozitivni trendovi kojima je bila obilježena prošla godina nastavljaju i na početku 2016.", navode iz EIZG-a.

Ipak, za procjenu rasta hrvatskog gospodarstva u prvom tromjesečju 2016., treba pričekati objavu vrijednosti CEIZ indeksa za veljaču i ožujak 2016.

Što je CEIZ indeks?

Koincidentni ekonomski indikator – CEIZ indeks – je mjesečni složeni indikator poslovnog ciklusa razvijen na Ekonomskom institutu, Zagreb. Njegova je svrha da pruži pravovremenu informaciju o trenutnom stanju poslovnoga ciklusa, zbog čega se vrijednost CEIZ indeksa mijenja istovremeno s promjenama poslovnoga ciklusa.

GRAĐENJE INSTITUCIJA

Nadzor HNB-a? Zdrav cilj iza Mostovih pogrešnih motiva

Autor: Maruška Vizek

Transparentnost središnje banke podrazumijeva prije svega otvorenost i jasnu komunikaciju ciljeva politika koje središnja banka provodi i otvorenost vezanu za podatke, modele i projekcije te za način na koji se donose odluke. Svega toga danas u HNB-u nedostaje.

Ivan Lovrinović, saborski zastupnik Mosta, ne skriva svoje ambicije prema guvernerskom uredu

Fotografija: Tomislav Krišto/EPH

Središnja banka, baš kao i bilo koja druga institucija, nikada ne može u potpunosti prevenirati nepoželjan društveni ishod, niti zagarantirati poželjan ishod. No, način na koji ona funkcionira čini neke ishode izvjesnijim, a neke druge manje vjerojatnima. Ekonomska se znanost još sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća usuglasila da središnja banka lakše postiže i održava vrlo poželjan ekonomski ishod - cjenovnu stabilnost - ako je neovisna. Drugim riječima, što je središnja banka neovisnija, izvjesnije je da će zemlja imati stabilniju i nižu stopu inflacije, da će ju tržišta kapitala percipirati kao manje rizičnu, da će imati manji fiskalni deficit i da će plaćati nižu kamatnu stopu na državni dug. Premda se danas, kada živimo u deflacijskom okruženju, borba za cjenovnu stabilnost čini možda nebitnom, zemlja poput Hrvatske, koja je u posljednjih tridesetak godina preživjela nekoliko hiperinflacijskih valova, ne bi trebala umanjivati važnost održavanja stabilnosti cijena. Na kraju krajeva, inflacijska očekivanja u ovoj su zemlji praktički upisana u genetski materijal nacije, a ekonomski troškovi visoke i izrazito promjenjive inflacije su ogromni. I baš zbog tih troškova države (izvršne vlasti) koje daju svojim središnjim bankama neovisnost time jačaju i vlastitu posvećenost cilju cjenovne stabilnosti.

Visok stupanj neovisnosti

Jedna od tih država je i Hrvatska, koja je zbog ulaska u Europsku uniju morala izmijeniti Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci kako bi dodatno ojačala neovisnost svoje središnje banke. Danas, ako je suditi prema indeksu neovisnosti središnje banke koji objavljuje Democracy Barometer, HNB je, uz poljsku i bosansku središnju banku, najneovisnija središnja banka u cijeloj Europi. Naša središnja banka tako je malo neovisnija i od Europske središnje banke, a gotovo je trostruko neovisnija od britanske središnje banke i dvostruko neovisnija od američkih Federalnih rezervi i japanske središnje banke. Neovisnost HNB-a, dakle, očito nije

problem. Čak i ako u nju pošaljemo revizore da pročešljaju njezino poslovanje. Ono što, međutim, jest problem je transparentnost HNB-a, preciznije rečeno njezin nedostatak.

A što je s transparentnošću?

Nakon što je u ekonomskoj literaturi postignut konsenzus o važnosti neovisnosti središnje banke za ekonomske rezultate, pozornost se prebacila na važnost transparentnosti u radu središnjih banaka. Naime, ako se nešto promijenilo u načinu na koji središnje banke posluju danas u odnosu na prošlost, onda je to upravo transparentnost. Otkako je od početka devedesetih značajan broj središnjih banaka, uključujući kasnije i Europsku središnju banku, usvojio režim ciljanja inflacije, i središnje banke koje ciljaju inflaciju, ali i one koje to ne rade, odmiču se od poslovične tajnovitosti i sve veću pozornost poklanjaju transparentnosti. Rade to zato što je prepoznato da je transparentnost i otvorenija komunikacija s javnošću i tržištima ključna za učinkovito vođenje monetarne politike, odnosno da pomaže smanjiti razinu inflacije i njezinu varijabilnost. Budući da mnoge središnje banke u industrijaliziranim zemljama dandanas nemaju visoko neovisne središnje banke kakvu ima Hrvatska, dalo bi se zaključiti i da se danas u središnjem bankarstvu više pažnje poklanja transparentnosti nego neovisnosti.

Tajna služba ili moderna središnja banka

Što podrazumijeva transparentnost središnje banke? Podrazumijeva prije svega otvorenost i jasnu komunikaciju ciljeva politika koje središnja banka provodi. Nadalje, podrazumijeva i otvorenost vezanu za podatke, modele i projekcije te za način na koji se donose odluke (što se postiže tako da se objavljuju zapisnici i rezultati glasovanja). Transparentnost uključuje i pravovremenu najavu promjena mjera i instrumenata, detaljna objašnjenja donesenih odluka te objavljivanje detalja vezanih za njihovu implementaciju. Sav ovaj trud oko transparentnosti, otvorenosti i javnog komuniciranja trebao bi pomoći da središnje banke bolje upravljaju inflacijskim očekivanjima te na takav način povećaju uspješnost i učinkovitost mjera monetarne politike. Nažalost, ne postoji indeks transparentnosti središnjih banaka u sklopu kojeg je ocijenjena i transparentnost hrvatske središnje banke. Da postoji, vjerujem da bi njegova vrijednost sugerirala da je njezina transparentnost vrlo niska. HNB u pravilu komunicira vrlo malo ili nimalo kada je riječ o bilo kojem od navedenih oblika transparentnosti. Pod izgovorom da čuva stabilnost tečaja od špekulativnih napada, HNB je, kad se o transparentnosti i komuniciranju s javnošću radi, sličniji tajnoj službi nego modernoj središnjoj banci. Ne treba stoga čuditi da je HNB propustio na odgovarajući način iskomunicirati probleme s rizičnošću kredita u švicarskim francima. HNB jednostavno nije navikao komunicirati s javnošću. Ne treba čuditi ni da stranke skupljaju političke bodove na račun te institucije. Anakrono funkcioniranje HNB-a, koje su druge središnje banke odavno napustile, čini ga idealnom metom.

Skrivanje iza neovisnosti

U ovom kontekstu treba promatrati Mostovo problematiziranje rada HNB-a. Naša središnja banka u predizbornom je programu Mosta najvjerojatnije završila kako bi on privukao glasače koji su bili skloni Živom zidu. Opetovano inzistiranje na većem nadzoru HNB-ova rada nakon što je Most formirao Vladu također je proizašlo ili iz potpuno pogrešnih ili iz uglavnom pogrešnih motiva. No, ono što je dobro i što treba pozdraviti jest to što je zahvaljujući djelovanju Mosta funkcioniranje HNB-a došlo pod povećalo javnosti. Tu ono treba i ostati dok god tu instituciju karakterizira transparentnost oklopnog vozila i dok god ona ne usvoji najbolje svjetske prakse centralnog bankarstva. Na kraju krajeva, HNB ne trebamo doživljavati kao neku specijalnu instituciju koja odudara od hrvatske institucionalne zbilje. Baš nasuprot, ona nije ništa drugo nego još jedna u nizu nerazvijenih institucija u zemlji koju karakterizira vrlo loš institucionalni okvir. Kao takav, HNB se ne smije skrivati iza svoje neovisnosti ili se njome koristiti kao izgovorom za vlastitu promjenu nabolje.

Dr. Maruška Vizek je istraživačica na Ekonomskom institutu u Zagrebu. Izneseni stavovi su autorskog karaktera i ne odražavaju stav institucije u kojoj je autorica zaposlena.

IZBOR RAVNATELJA U EIZG-U

Maja Vehovec preuzima Institut?

Autor: Ljubica Gatarić

Foto: Sanjin Strukić/Pixsell

Natječaj je raspisan nakon odlaska Dubravke Jurlina-Alibegović

Tri doktorice ekonomije natječu se za mjesto ravnateljice Ekonomskog instituta Zagreb, jednog od kadrovskih rasadnika za mnoge vodeće funkcije u državi, a najviše izgleda da dođe na to mjesto ima Maja Vehovec.

Zaposlene u Institutu

Ekonomski je institut ostao bez ravnateljice nakon što je Dubravka Jurlina-Alibegović postala ministrica u Oreškovićevoj Vladi, a za tu su poziciju zainteresirane sadašnja v.d. ravnateljica Maruška Vizek, Maja Vehovec i Jelena Budak, sve tri znanstvenice zaposlene u Ekonomskom institutu. Odluka o novoj ravnateljici očekuje se do sredine travnja, a prvo tijelo koje je uključeno u postupak izbora – Znanstveno vijeće Instituta, većinom je glasova stalo iza programa Maje Vehovec te je preporučilo Upravnom vijeću da je izabere. Doktorica Vehovec se u posljednje vrijeme bavila ekonomikom rada, mirovina i zdravstva.

Šefica godinama Sandra Švaljek

Bila je i predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost koje je 2013. pooštrilo uvjete za napredovanje znanstvenika, no novi uvjeti nisu zaživjeli jer je Ustavni sud srušio Pravilnik uz obrazloženje da u njegovoj izradi nisu sudjelovala znanstvena vijeća s društvenih i humanističkih znanosti. Ekonomski institut zapošljava tridesetak znanstvenika i desetak znanstvenih novaka, koji za domaće i strane naručitelje godišnje provedu 30 do 40 istraživanja.

U zadnje vrijeme njihov najzvučniji rad bio je Program gospodarskog oporavka koji su za Vladu J. Kosor pripremili Sandra Švaljek i Željko Lovrinčević. Na čelu te kuće godinama se nalaze ekonomistice pa je tako od 2005. Institut vodila Sandra Švaljek, a 2013. ju je, kao jedina kandidatkinja, naslijedila Dubravka Jurlina-Alibegović. Tri kandidature kod aktualnog izbora predstavljaju svojevrstan napredak i iznenađenje.

Ekonomski institut u 2016. očekuje rast od 1,5% - iduće godine 1,8

Istraživači Ekonomskog instituta, Zagreb u najnovijem broju publikacije *Croatian Economic Outlook Quarterly* najavljuju nastavak pozitivnih stopa rasta od 1,5 posto u ovoj te 1,8 posto u 2017. godini.

Uz tek vrlo blagi nastavak pozitivnih kretanja, realna potrošnja kućanstava u ovoj godini mogla bi porasti za 1,4 posto, dok se u 2017. očekuje rast od 1,5 posto, ponajviše generiran daljnjim oporavkom tržišta rada, navode iz Ekonomskog instituta i dodaju kako bi državna potrošnja u ovoj godini mogla rasti, ali za vrlo niskih 0,2 posto. Predviđaju rast investicija od 1,9 posto u 2016., a u 2017. mogle bi rasti po stopi od 3 posto.

'Premda još uvijek ne raspolažemo konsolidiranim podacima za proračun opće države u 2015., očekujemo da je proračunski deficit mogao iznositi oko 4 posto BDP-a. Njegovo daljnje smanjenje prema 3,5 i 3 posto BDP-a u ovoj i idućoj godini temeljeno je na prijedlogu proračuna za ovu godinu koji sadrži proračunske uštede u iznosu od 2,5 milijarde kuna. To bi značilo da bi Hrvatska u 2018. godini mogla zadovoljiti razinu deficita propisanu Procedurom prekomjernog deficita. Iako je sadašnja Vlada osigurala mandat na platformi provođenja strukturnih reformi, do sada nijedna ozbiljna mjera u tom smjeru nije poduzeta', navodi se u publikaciji.

'U nadolazećem razdoblju tržište rada slijedit će trendove u ukupnom gospodarstvu, s očekivanim daljnjim smanjenjem broja nezaposlenih i blagim rastom broja zaposlenih koji će se uglavnom generirati u privatnom sektoru. Očekujemo da će stopa nezaposlenosti pasti ispod 17 posto u 2016. godini, na 16,9 posto, dok bi u 2017. ona mogla iznositi 16,5 posto', predviđaju stručnjaci Ekonomskog instituta Zagreb.